

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA WOŁÓW

Wołów, listopad 2012

1. Podstawowe informacje o mieście	3
1.1. Informacje ogólne.....	3
1.2. Ludność	3
1.3. Infrastruktura	5
1.4. Obiekty dziedzictwa kulturowego.....	8
1.5. Walory turystyczne.....	10
1.6. Struktura gospodarki lokalnej.....	12
1.7. Oświata i wychowanie	15
1.8. Ochrona zdrowia	16
1.9. Kultura.....	16
1.10. Sport i rekreacja.....	19
1.11. Organizacje pozarządowe	21
2. Wyznaczanie obszaru rewitalizowanego	22
2.1. Uspołecznienie procesu opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji	22
2.3. Diagnoza miasta pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji obszaru wsparcia	25
2.4. Tereny powojkowe i przemysłowe	36
2.6. Potrzeby niepełnosprawnych.....	38
2.7. Wydajność energetyczna budynków	38
3. Diagnoza obszaru wsparcia	39
3.1. Wartość wskaźników identyfikacji obszaru wsparcia na obszarze rewitalizowanym	42
3.2. Cele Rewitalizacji	47
3.2.1. Uspołecznienie procesu definiowania celów rewitalizacji	47
3.2.2. Zidentyfikowane cele rewitalizacji	48
3.2.3. Wartość wskaźników rewitalizacji.....	49

1. Podstawowe informacje o mieście

1.1. Informacje ogólne

Miasto Wołów położone jest w północnej części województwa dolnośląskiego na Wysoczyźnie Rościszawickiej i południowo-zachodnich stokach Wzgórz Trzebnickich na wysokości 108 m n. p. m. Miasto przecina rzeka Juszka będąca dopływem Jezierzycy. W Wołowie swoją siedzibę mają władze Starostwa Powiatowego oraz Gminy Wołów. Powierzchnia miasta wynosi ogółem 1 854 ha z czego 11,7 ha zajmują tereny zielone (zieleńce, zieleń uliczna i osiedlowa).

Wołów znalazł się w obrębie państwa Mieszka I pod koniec X wieku. W źródłach historycznych wzmianka o Wołowie pochodzi z 1157 r., wtedy to Władysław II Wygnaniec zbudował tutaj drewniany zamek, w pobliżu którego powstała osada. Prawa miejskie otrzymał ok. 1285 r. W wieku XIV Konrad I postawił na miejscu drewnianego zamku murowany zamek z cegły. W różnych okresach historycznych miasto znajdowało się pod władzą Królestwa Czech, państwa Habsburgów, Królestwa Prus i Niemiec. Do Polski wróciło w roku 1945 zasiedlone w znacznej części przez ludność przesiedloną ze wschodnich kresów dawnej II Rzeczypospolitej.

1.2. Ludność

Według danych statystycznych na koniec roku 2006 obszar miasta Wołów zamieszkiwały 12 344 osoby z czego nieco ponad połowę (52,2%) stanowiły kobiety. Współczynnik feminizacji społeczności, wyrażony liczbą kobiet na 100 mężczyzn wynosił 109, we wszystkich kolejnych latach analizowanego okresu.

Jak wynika z zamieszczonej niżej tabeli liczba ludności w analizowanym okresie uległa nieznacznemu spadkowi. Rok 2005 stanowi tu odchylenie od trwalszego trendu spadkowego (w roku 2001 Wołów liczył 12 427 mieszkańców, liczba ta w kolejnych latach spada by w roku 2003 osiągnąć poziom 12 372).

Tabela 1. Liczba mieszkańców Wołowa w latach 2004 - 2006
(według faktycznego miejsca zamieszkania)

	2004	2005	2006
Ogółem	12 335	12 367	12 334
Kobiety	6 429	6 460	6 444
Mężczyźni	5 906	5 907	5 890

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych

Zmiany w liczbie ludności miasta kształtowane są przez dwa zasadnicze procesy – ruch naturalny ludności oraz migracje. Przyrost naturalny w Wołowie w latach 2004 i 2006 przyjmował

wysoką wartość ujemną. Odmienny pod tym względem był rok 2005 kiedy to liczba urodzeń przeważała liczbę zgonów. Biorąc pod uwagę dane z lat wcześniejszych (lata 2002-2003 przyrost naturalny przyjmował wartość ujemną) należy uznać to za odchylenie od trendu. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców przyrost naturalny przyjmował w latach 2004 – 2006 następujące wartości: -3,2; 0,1; -2,3. Zatem nawet uwzględniając chwilowe wahnięcia należy uznać, że procesy demograficzne w Wołowie przyjmują niepożądaną postać.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności.

	2004	2005	2006
Urodzenia	96	97	100
Zgony	135	96	129
Przyrost naturalny	- 39	1	- 29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych

Bardziej jednoznaczny obraz daje analiza danych odnośnie procesów migracyjnych w Wołowie. Saldo migracji w latach 2004-2006 przyjmowało wartości ujemne co oznacza, że więcej osób Wołów opuszcza niż się w nim osiedla. Co więcej dane zgromadzone w tabeli 3 sugerują, że obecny kierunek procesów migracyjnych ulega intensyfikacji.

Tabela 3. Migracje ludności.

		2004	2005	2006
Zameldowanie	W ruchu wewnętrznym	103	131	174
	Zagranica	6	6	7
Wymeldowanie	W ruchu wewnętrznym	98	88	145
	Zagranica	9	18	40
Saldo migracji	W ruchu wewnętrznym	5	43	29
	Zagranica	- 3	- 12	- 33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych

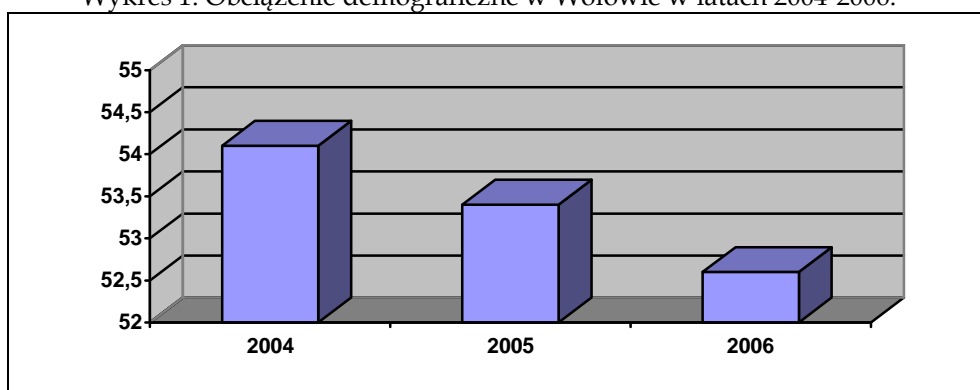
Analizując potencjał demograficzny miasta należy uwzględnić nie tylko dynamikę zmian w liczebności populacji ale również proporcje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi. Szczególnie interesującą w tym kontekście informacją jest wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dane w tym zakresie prezentuje tabela 4 i wykres 1.

Tabela 4. Obciążenie demograficzne w mieście Wołów.

		2004	2005	2006
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	ogółem	2 425	2 351	2 275
	kobiety	1 169	1 150	1 111
Ludność w wieku produkcyjnym	ogółem	7 955	8 026	8 047
	kobiety	3 919	3 938	3 942
Ludność w wieku poprodukcyjnym	ogółem	1 880	1 932	1 959
	kobiety	1 294	1 333	1 360
Ludność w wieku nieproduk./ 100 w wieku produkcyjnym		54,1	53,4	52,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Banku Danych Regionalnych

Wykres 1. Obciążenie demograficzne w Wołowie w latach 2004-2006.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Banku Danych Regionalnych.

Jak wynika z powyższych danych obciążenie demograficzne w Wołowie spadło z poziomu 54,1 w roku 2004 do 52,6 w roku 2006. Zmiany te uznać należy za zjawisko pozytywne. Jednakże głębsza analiza danych pozwala spodziewać się w nieco dalszej przyszłości zmiany tego trendu. Jak wynika z danych liczbowych w tabeli 4 wzrośnięcie liczby osób w wieku produkcyjnym towarzyszy wzrostowi liczby osób w wieku poprodukcyjnym i jednoczesny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W dłuższym okresie trendy te mogą przyczynić się do zachwiania równowagi demograficznej. Luka powstająca po osobach, które opuszczają rynek pracy nie zostanie wypełniona przez coraz mniej liczne młodsze roczniki. Wraz ze wzrostem odsetku osób w wieku poprodukcyjnym poziom obciążenia demograficznego zacznie niebezpiecznie wzrastać.

1.3. Infrastruktura

A. Sieć wodociągowa

Podmiotem zarządzającym siecią wodociągową w mieście jest Przedsiębiorstwo Wodno-Kanalizacyjne Sp. z o. o. Woda dla Wołowa pozyskiwana i uzdatniana jest w SUW Wołów, której wydajność projektowa wynosi $Q=9720 \text{ m}^3/\text{dobę}$. Najstarsze odcinki sieci wodociągowej pochodzą

z początków XX wieku. Od tego czasu sieć była systematycznie rozbudowywana; ostatnie odcinki oddano do użytku w 2010 roku. Obecnie długość sumaryczna sieci wynosi 63,8 km.

Roczne zużycie wody wyniosło w roku 2006¹ roku 701,1 dam³ z czego na cele przemysłowe wykorzystano 213 dam³, na potrzeby gospodarstw domowych 373,2 dam³, na pozostałe cele 114,9 dam³. Z sieci korzysta łącznie 3796 odbiorców. Szczegółową strukturę odbiorców przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Struktura odbiorców wody.

Odbiorcy	Ilość odbiorców w sztukach	Ilość odbiorców korzystających z sieci w %
Gospodarstwa domowe	1 745	46%
Odbiorcy komunalni	1 677	44%
Przedsiębiorcy/rzemieślnicy	374	10%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UMiG Wołów.

B. Kanalizacja

Przedsiębiorstwo Wodno-Kanalizacyjne Sp. z o. o. w Wołowie jest również podmiotem odpowiedzialnym za eksploatację sieci kanalizacyjnej na terenie miasta. Według informacji zgromadzonych w Banku Danych Regionalnych długość czynnej sieci kanalizacyjnej w Wołowie, według stanu na koniec 2006 roku, wyniosła 39,1 km. Z sieci korzysta 10 660 mieszkańców co stanowi 86,8% ogółu ludności Wołowa.

Tabela 6. Sieć kanalizacyjna w Wołowie.

Kanalizacja	
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	39,1km
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	767 sztuk
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	10 660 osób
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	86,8%
Długość sieci rozdzielczej na 100km ²	210,9 km

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

¹ Bank Danych Regionalnych www.stat.gov.pl

Największą grupę spośród podmiotów korzystających z sieci kanalizacyjnej stanowią odbiorcy komunalni – 1 607 odbiorców (52%). Kolejne pod względem liczebności grupy to gospodarstwa domowe 1 198 odbiorców (39%) oraz przedsiębiorcy 286 odbiorców (9%).

Ścieki z terenu miasta odprowadzane są systemem kanalizacji ogólnospławnej do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Wołowie. Została ona oddana do użytku w 1992 roku. W roku 2004 została zmodernizowana i rozbudowana. W ramach przedsięwzięcia zmodernizowano stację dmuchaw i zbiornik retencyjny. Ponadto dobudowano zlewnię ścieków dowożonych, kratowanie, piaskowniki wirowe z separatorem piasku, pompownię z komorą zasuw oraz blok biologiczny na który składają się komora defosfatacji, denitryfikacji, osadnik oraz komora czerpno-pomiarowa. Obecnie przepustowość oczyszczalni wynosi $Q_{\text{śrd}} = 4000 \text{ m}^3/\text{dobę}$, podczas pogody deszczowej $Q_{\text{śrd}} = 7366 \text{ m}^3/\text{dobę}$.

C. Sieć gazowa

Wołów jest miastem praktycznie całkowicie zgazyfikowanym z sieci gazowej korzysta 91,2% ludności miasta. Szczegółowe informacje odnośnie parametrów sieci gazowej oraz zużycia gazu w Wołowie zawiera poniższa tabela.

Tabela 7. Parametry sieci gazowej i struktura odbiorców gazu w Wołowie

Sieć gazowa	
Długość czynnej sieci ogółem	32 319 m
Długość czynnej sieci przesyłowej	160 m
Długość czynnej sieci rozdzielczej	32 159 m
Czynne połączenia do budynków mieszkalnych	1 382 szt.
Odbiorcy gazu	4 036 gosp. dom.
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	1 446 gosp. dom.
Zużycie gazu w tys. m ³	3 036,50 tys.m ³
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m ³	1 709,9 tys.m ³
Ludność korzystająca z sieci gazowej	11 197 osób
Procent mieszkańców korzystający z instalacji gazowej	91,2%
Sieć gazowa rozdzielcza na 100 km²	173,5 km

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

D. Drogi i komunikacja

Na sieć dróg w Wołowie składa się 34 km dróg gminnych, 4,5 km dróg powiatowych oraz 10,5 km dróg wojewódzkich. Z 4 odcinków dróg powiatowych tylko 2 są w dobrym stanie technicznym. Parametry techniczne oraz konstrukcja nawierzchni pozostałych dwóch nie jest przystosowana do obecnego natężenia ruchu i tonażu korzystających z niej pojazdów, wskutek czego ich stan techniczny jest zły. W nawierzchniach dróg wojewódzkich występują liczne dziury i pofałdowania. Podobnie jak w przypadku dróg powiatowych zły stan techniczny jest wynikiem niedostosowania parametrów technicznych jezdni do obecnego natężenia ruchu.

Mieszkańcy miasta mogą korzystać z usług przewoźników zbiorowych PKP (bezpośrednie połączenia z Wrocławiem, Zieloną Górą, Przemyślem, Głogowem i Rzepinem) i PKS (bezpośrednie połączenia z Wrocławiem, Szklarską Porębą, Wrocławiem, Górą i Miliczem).

E. Gospodarka odpadami

Wywózką i przetwarzaniem odpadów z terenu Wołowa zajmuje się Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Wołowie Sp. z o. o. Pierwsza kwatera, o pojemności 77 500 m³, została oddana do użytku w roku 1998. Obecnie jest całkowicie wypełniona i zrehabilitowana. Eksploatację drugiej kwatery, o pojemności 118 750 m³, rozpoczęto w 2004 roku. Obecnie jest ona wypełniona w 85%. w roku 2012 planowana jest rekultywacja drugiej kwatery i budowa trzeciej o pojemności 96 714 m³. Na infrastrukturę i wyposażenie składowiska składają się ponadto drogi utwardzone, zbiornik na odcieki, waga oraz 20 tonowy spychacz.

1.4. Obiekty dziedzictwa kulturowego

Wielowiekowa historia miasta pozostawiła ślady w postaci licznych zabytków architektury. W Wołowie znajduje się 278² zabytkowych obiektów kultury materialnej (stan na marzec 2011r.). Poniższa lista zawiera krótki opis najważniejszych spośród nich:

- **Barokowy kościół p.w. św. Karola Boromeusza** wybudowany przez zakon karmelitów w latach 1712-1722, odbudowany po pożarze w roku 1781. Budynek klasztoru zbudowano na planie wydłużonego prostokąta, jako dwukondygnacyjny, o dachu dwuspadowym. Wnętrza sklepione są krzyżowo. Zakonnicy zgromadzili w klasztorze wiele cennych ksiąg i w tym czasie była to największa biblioteka w Wołowie. W 1810 r. część klasztorna uległa częściowo rozbiórce.
- **Średniowieczny kościół gotycki (XIV-XV wiek) p.w. św. Wawrzyńca** z barokowym wystrojem wnętrza oraz renesansowymi i barokowymi epitafiami wołowskich mieszczan oraz unikatowymi barokowymi organami Adama Horatio Caspariniego. Instrument został

---

² <http://wosoz.ibip.wroc.pl> - Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu.

zbudowany w roku 1716 i jest jednym z nielicznych i niemal w pełni oryginalnie zachowanych instrumentów w skali Europy. Do roku 1973 kościół należał do parafii ewangelicko-augsburskiej, od 1998 r. do parafii rzymskokatolickiej.

- **Zamek Piastowski** - pierwotny drewniany zamek powstał w 1157 roku zbudowany przez księcia Władysława II Wygnańca. Murowany z cegły zamek na planie rombu wybudował na początku XIV w. książę oleśnicki Konrad I. Zamek połączony był z fortyfikacjami miejskimi a wieża bramna znajdowała się poza murami. W 1524 roku właścicielami zostali książęta legniccy. Około 1568 roku z inicjatywy księcia Jerzego II nastąpiła przebudowa w stylu renesansowym. Dostawiono wówczas do wieży duży budynek a dziedziniec otoczono murem. Dobudowano również skrzydło zachodnie i arkady na parterze wzdłuż istniejącej zabudowy. W czasie wojny trzydziestoletniej zamek uległ uszkodzeniu. Zniszczył go także pożar na początku XVIII w. W latach 1714-1725 dokonano jego odbudowy. Po następnym pożarze w 1781 roku rozebrano wieżę. W latach dwudziestych XX w. nastąpiła przebudowa w czasie której nadano mu obecny kształt. Od czasów powojennych użytkowany jest przez administrację miejską. Obecnie mieści się tu siedziba Starostwa Powiatowego. Z czasów piastowskich zachował się kamienny gotycki portal na pierwszym piętrze. Przed zamkiem znajduje się Kolumna Maryjna z 1733 roku.

Fot. 1. Zamek Piastowski przy Placu Piastowskim 2.

- **Pozostałości murów obronnych** - pochodzą z pierwszej połowy XV wieku. Były one wzmocnione basztami z trzema bramami: Wrocławską, Ścinawską i Zamkową. Chroniły one miasto przed najeźdźcami. W dolnej części mury wybudowane były z kamienia polnego,

w górnej części z cegły. Miały 1,3 m szerokości i 7 m wysokości, w dolnych partiach dobrze zachowały się fragmenty zbudowane z otoczków. Duże fragmenty murów uległy zniszczeniu w czasie wojny trzydziestoletniej. Po roku 1781 rozebrano baszty i większą część murów, fosy zasypano. Fragmenty murów o układzie gotyckim, sięgające 5 metrów przetrwały do dnia dzisiejszego.

- **Ratusz** zbudowany początkowo z drewna i gliny, od 1464 r. murowany z cegły. W 1465 roku spłonął wraz z całym miastem, odbudowany w stylu późnogotyckim. Ratusz jest budynkiem usytuowanym w środku kwadratowego rynku z częściowo zachowanym barokowym sklepieniem kolebkowym. Na parterze i w części piwnicznej sklepienia krzyżowo-żebrowe. Na osi fasady ratusza, z dwubiegunowymi schodami barokowymi i figurą św. Jana Nepomucena znajduje się barokowy portal z kartuszem. Parterowy budynek Wagi Miejskiej w południowo zachodnim narożniku ratusza posiada południową fasadę bodniową, z podcieniem dwuarkadowym. Znajdująca się tam niegdyś waga dwuramienna z XVIII w. jest obecnie przechowywana we wnętrzu ratusza, który jest obecnie siedzibą Urzędu Miasta i Gminy.

1.5. Walory turystyczne

Wołów stanowi naturalne centrum lokalnego ruchu turystycznego związanego z atrakcyjnymi przyrodniczo terenami wokół miasta. Duże zróżnicowanie krajobrazowe i dobra dostępność komunikacyjna z Wrocławia, zarówno własnym transportem, koleją (trasa Wrocław – Głogów – Zielona Góra) czy komunikacją autobusową, sytuują Gminę Wołów jako obszar o dużych, ponadprzeciętnych walorach turystyczno - rekreacyjnych. Atrakcyjność przyrodniczą podnoszą **rezerwat przyrody Odrzyska**, **rezerwat Uroczysko Wrzosa**, **Park Krajobrazowy Dolina Jezierzycy**, lasy zajmujące ponad 40% powierzchni gminy. Turyści odwiedzający Wołów i okoliczne miejscowości mają do dyspozycji kilka podmiotów świadczących usługi hotelarskie. Ponadto osoby zainteresowane agroturystyką skorzystać mogą z ofert gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych w okolicznych miejscowościach. Jest to okazja do bliskiego kontaktu z przyrodą: spacerów po lesie, wędkowania, obserwowania zwierząt, zbierania jagód, grzybów oraz ziół. Ogromne znaczenie ma atmosfera serdeczności panująca w domach gospodarzy składających ofertę.

Osoby zainteresowane aktywnym wypoczynkiem mogą skorzystać ze szlaków turystycznych – pieszych i rowerowych przebiegających przez Wołów:

- **Szlaki piesze**
  - Czarny – rozpoczyna się w Wołowie i prowadzi do Strupiny.
  - Zielony – „Leśne Wydmy”, przecina Wołów, stanowi część szlaku przebiegającego przez teren powiatu.

- o Czerwony – od miejscowości Orzeszków do Wołowa.

Przez Wołów przebiegają 3 szlaki rowerowe: czerwony, zielony oraz czarny pełniący rolę łącznika prowadzącego do ścieżki rowerowej **Wołowskie Krajobrazy**. Na obszarze Gminy Wołów wytyczone są szlaki turystyki pieszej i rowerowej, które połączone są w system regionalnych tras turystycznych. Do wcześniejszych szlaków pieszych, niebieskiego (archeologicznego), czarnego i zielonego, po utworzeniu Parku Krajobrazowego Dolina Jezierzycy dołączono szlaki biegnące przez park i tworzące pętlę wokół Wołowa. Żółty o dł. 16,6 km, przebiegający od Wołowa do Orzeszkowa; czerwony o dł. 14,7 km na trasie Orzeszków - Wołów; niebieski o dł. 19,2 km (Lubiąż - Krzelów); niebieski o dł. 21,1 km (Wołów - Rudno - Mojęcice - Wołów) oraz zielony o dł. 27 km (Wołów - Dębno - Gliniany - Lubiąż). Opracowano również i wytyczono sieć lokalnych szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą (wiaty, miejsca przystankowe, tablice informacyjne). W 2004r. powstał żółty szlak rowerowy **Wołowskie Krajobrazy** o długości 57 km, który biegnie wokół Wołowa przez najpiękniejsze zakątki gminy. Szlak ten, jak i zielony „przyrodniczy”, połączony jest z ponadregionalnym **Szlakiem Odry** (niebieskim), ciągnącym się od Wrocławia do Głogowa po obu stronach rzeki. Liczy on 256 km długości i obejmuje nadodrzańską część gminy między Prawikowem a Tarchalicami. Jest częścią europejskich szlaków dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego **Green Ways**. Równoległe do Szlaku Odry przebiega czerwony szlak rowerowy Odra-Barycz, łączący Malczyce, Brzeg Dolny, Wołów, Wińsko i Głogów, o długości 184 km. Ponadto istnieje również zielony szlak rowerowy **Leśne Wydmy**, będący siedmiokilometrową pętlą w pobliżu wsi Rudno. Przeznaczony jest on do zawodów rowerowych MTB. Odcinki szlaku czarnego pełnią funkcję łączników pomiędzy szlakami.

Szlaki turystyczne w Gminie Wołów są tak poprowadzone, aby zaprezentować wszystkie możliwe atrakcje przyrodnicze i zabytki kultury materialnej. Uzupełnieniem szlaków są ścieżki: trzykilometrowa edukacyjno-przyrodnicza wokół rezerwatu Odrzyska oraz pięciokilometrowa przyrodniczo-historyczna w Lubiążu. Ciekawym kulturowym szlakiem turystycznym jest tzw. **Szlak Cysterski** jako szlak kołowy łączący Legnicę z Lubiążem i Trzebnicą, praktycznie ograniczony na terenie gminy jedynie do samego Lubiąża.

Teren Gminy Wołów posiada walory wędkarskie – jest kilka dobrze przygotowanych łowisk komercyjnych i sieć stawów Polskiego Związku Wędkarskiego, gdzie bez trudu można uprawiać wędkarską rekreację. Specyficzną odmianą może stać się także z uwagi na duże kompleksy leśne turystyka związana z łowiectwem i zbieraniem runa leśnego.

Dla turystów zainteresowanych przeszłością Ziemi Wołowskiej istotną będzie informacja, że podczas wędrowki po Parku Dolina Jezierzycy mogą trafić na liczne ślady dawnych kultur. Wśród nich szczególną uwagę przyciągają:

- cmentarzyska w Dębnie i Wodnicy
- osady kultury łużyckiej w Wodnicy i Krzydlinie Małej sprzed ok. 2700 lat

- grodziska Kultury Łużyckiej w Kretowicach
- grodzisko w zakolu Jezierzycy, datowane na IX-V w. p.n.e., na którym zbudowano kolejne grodzisko wczesnośredniowieczne pochodzące z IX-XI w.

1.6. Struktura gospodarki lokalnej

Potencjał ekonomiczny miasta stanowi pochodną aktywności ekonomicznej ludności oraz struktury lokalnej gospodarki. Aktywność ekonomiczna ludności mierzona liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 158,4. Wartość tego wskaźnika dla obszarów miejskich województwa dolnośląskiego oraz dla całego powiatu wołowskiego wynosi odpowiednio 192,1 oraz 111,5. Pod względem poziomu aktywności gospodarczej ludności Wołów prezentuje się lepiej niż powiat jako całość. Porównanie wypada jednak na niekorzyść dla Wołowa w odniesieniu do średniego poziomu aktywności ekonomicznej na obszarach miejskich Województwa Dolnośląskiego.

Według informacji statystycznych na koniec roku 2006 na terenie miasta Wołów działało łącznie 1275 podmiotów gospodarczych z czego 1158 to podmioty działające w sektorze prywatnym. Pod względem formy prawnej przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz spółki handlowe. Liczba podmiotów w tych grupach wynosiła odpowiednio 838 i 39 co stanowi łącznie 69% wszystkich podmiotów gospodarczych. Szczegółowe informacje o liczbie podmiotów gospodarczych według formy prawnej i w rozbiciu na sektor prywatny i publiczny prezentuje poniższa tabela.

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej w Wołowie (według rejestru REGON)

Liczba podmiotów		
Ogółem		1 275
sektor publiczny	podmioty gosp. narodowej ogółem	117
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	58
	spółki handlowe	4
sektor prywatny	podmioty gosp. narodowej ogółem	1 158
	osoby fizyczne	838

	spółki handlowe	39
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	14
	spółdzielnie	11
	fundacje	0
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	29

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Najliczniejsza grupa podmiotów gospodarczych prowadzi działalność w sekcji handel i naprawy oraz obsługa nieruchomości. Informację zbiorczą o liczbie podmiotów gospodarczych według sekcji zawiera tabela.

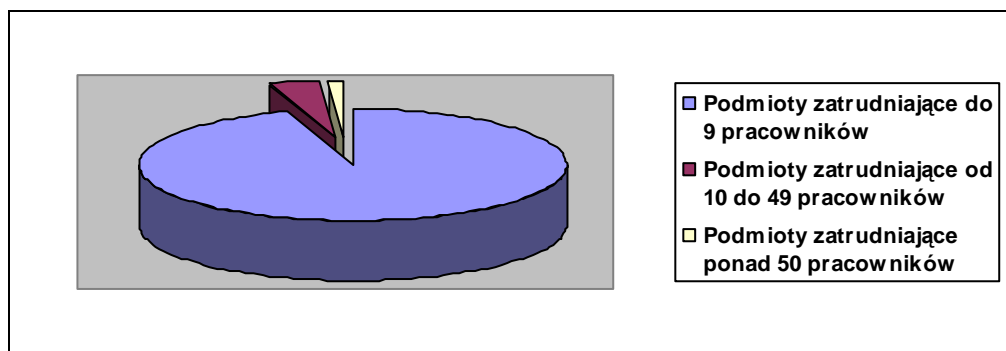
Tabela 9. Podmioty gospodarcze działające na terenie Wołowa w roku 2006 według wybranych sekcji (nazwy sekcji skrócone).

Sekcja	Przemysł (D)	Budownictwo (F)	Handel i naprawy (G)	Transport (I)	Obsługa nieruchomości (K)	Ochrona zdrowia (N)	Ogółem
Liczba podmiotów	100	155	378	51	292	58	1 275

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

W strukturze przedsiębiorstw Wołowa dominują podmioty małe zatrudniające do 10 osób. Stanowią one łącznie 95% ogółu przedsiębiorstw. Podmioty zatrudniające od 10 do 49 pracowników stanowią 4%, odsetek większych przedsiębiorstw to zaledwie 1% ogółu. Proporcje te obrazuje wykres 2.

Wykres 2 . Podmioty gospodarcze według liczby zatrudnionych.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007.

Na podstawie zaprezentowanych wyżej danych można stwierdzić, że gospodarka Wołowa charakteryzuje się następującymi cechami:

- przeważają podmioty małe zatrudniające do 10 pracowników,
- dominująca forma prawna podmiotów gospodarczych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

W Wołowie znajduje się również targowisko stałe o powierzchni całkowitej 8 640 m² i powierzchni sprzedażowej 1 000 m². Roczny dochód z tytułu opłaty skarbowej wyniósł w roku 2006 197,3 tys. PLN.

Władze miasta podejmują działania na rzecz pobudzenia aktywności gospodarczej. Ich rezultatem jest przystąpienie Wołowa do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest - Park” i utworzenie Wołowskiej Podstrefy Ekonomicznej, do której włączono 11,5 ha gruntów. Podstrefa posiada w pełni rozwiniętą infrastrukturę techniczną. Ponadto stworzony został system zachęt dla inwestorów w postaci zwolnienia z podatku od nieruchomości, dla przedsiębiorców którzy nabywają lub przejmują w użytkowanie grunty, obiekty budowlane lub upadłe przedsiębiorstwo lub też wybudują na wydzierżawionej lub wynajętej powierzchni gruntowej obiekt budowlany z przeznaczeniem na działalność produkcyjną lub usługową. Okres zwolnienia od podatku zależy od liczby utworzonych miejsc pracy i wynosi:

- 3 lata jeżeli w wyniku inwestycji utworzono 5-10 miejsc pracy
- 5 lat jeżeli w wyniku inwestycji utworzono 11-24 miejsc pracy
- 7 lat jeżeli w wyniku inwestycji utworzono 21-49 miejsc pracy
- 10 lat jeżeli w wyniku inwestycji utworzono 50 i więcej miejsc pracy

1.7. Oświata i wychowanie

Zadania z zakresu edukacji i wychowania realizują Zespół Szkół Publicznych (Szkoła Podstawowa nr 1 i Gimnazjum nr 2) oraz Szkoła Podstawowa nr 2 i Publiczne Gimnazjum nr 1. Opiekę przedszkolną zapewniają 2 przedszkola: „Słoneczko” oraz „Chatka Puchatka”. Ponadto w Wołowie znajduje się również Zespół Szkół Społecznych kształcący dzieci na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

Szkoła Podstawowa nr 2 wyposażona jest w pracownię komputerową, świetlicę, bibliotekę i salę gimnastyczną. Uczniowie mogą również skorzystać z pomocy pedagoga i logopedy. Swoje zainteresowania uczniowie mogą rozwijać w kołach przedmiotowych i kołach zainteresowań. Szkoła prowadzi również zajęcia wyrównawcze oraz korekcyjno-kompensacyjne. Budynek szkoły został w ostatnich latach poddany remontowi obejmującemu m.in. wymianę okien, unowocześnienie pracowni komputerowej i remont sali gimnastycznej. Gimnazjum Publiczne nr 1 oraz Zespół Szkół Publicznych również posiadają sale gimnastyczne oraz pracownie komputerowe. W placówkach tych oprócz nauczycieli opiekę nad uczniami sprawuje również pedagog szkolny.

Od roku szkolnego 2005/2006 liczba dzieci pobierających naukę na poziomie podstawowym i gimnazjalnym systematycznie spada. Trend ten utrzyma się również w latach kolejnych co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10. Demografia uczniów w szkołach miasta (2005 – 2011)

Szkoły Podstawowe i Gimnazja	Rok szkolny					
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
ZSP	704	698	617	605	600	595
SP nr 2	539	450	434	411	400	395
PG nr 1	468	457	385	375	355	350

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Wołów.

Kolejna tabela zawiera informacje na temat liczebności i kwalifikacji zawodowych kadry nauczycielskiej.

Tabela 11. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i ilość etatów

Posiadane kwalifikacje	Stopień awansu zawodowego nauczyciela							
	stażysta		kontraktowy		mianowany		dyplomowany	
	SP	G	SP	G	SP	G	SP	G
doktor, magister z przygotowaniem pedagogicznym					1			
magister z przygotowaniem pedagogicznym, licencjat z przygotowaniem pedagogicznym	3	1	13	9	30	40	15	8

licencjat bez przygotowania pedagogicznego								
Inne kwalifikacje					7			

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Wołów

1.8. Ochrona zdrowia

Zadania z zakresu opieki zdrowotnej w Wołowie realizowane są przez następujące placówki: Powiatowe Centrum Medyczne Sp. z o. o. ul. Piłsudskiego, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej przy ul. Więziennej oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Joanna Monasterska przy ul. Wrocławskiej. PCM Sp. z o. o. zatrudnia 21 lekarzy specjalistów. W placówce tej mieszkańcy Wołowa mogą uzyskać świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz skorzystać z poradni specjalistycznych w zakresie: chirurgii ogólnej i urazowo-ortopedycznej, dermatologicznej, diabetologicznej, ginekologiczno położniczej, kardiologicznej, neurologicznej, okulistycznej, pulmonologicznej, reumatologicznej, laryngologicznej oraz terapii uzależnień. W skład NZOZ przy ul. Więziennej wchodzi poradnia podstawowej opieki zdrowotnej oraz poradnie specjalistyczne: alergologiczna, laryngologiczna, dermatologiczna, okulistyczna, neurologiczna, logopedyczna oraz zdrowia psychicznego. Ponadto odpłatnie świadczone są usługi z zakresu medycyny pracy, masażu leczniczego, kardiologii oraz neurologii. W ramach NZOZ Joanna Manasterska pacjenci mogą korzystać ze świadczeń w zakresie medycyny ogólnej i rodzinnej, medycyny pracy, jak również z porad alergologa, endokrynologa, diabetologa oraz psychiatry.

1.9. Kultura

Głównym ośrodkiem życia kulturalnego w mieście jest Wołowski Ośrodek Kultury, przy ul. Sikorskiego. W jego skład wchodzi również Dom Kultury w Lubiążu (filia WOK) oraz Biblioteka Publiczna wraz z filiami w Starym Wołowie, Lubiążu i Mojęcicach. Oprócz organizacji życia kulturalnego lokalnej społeczności WOK zajmuje się również promocją miasta w regionie i kraju. Ośrodek posiada 2 sale widowiskowe w tym jedną na około 250 osób oraz salę kameralną na 20 osób. Ponadto ośrodek posiada salę, w której prowadzone są zajęcia sekcji muzycznej oraz niewielką salę konferencyjną na 20 osób. Stan techniczny budynku jest bardzo zły. Ostatni remont przeprowadzono w 1985r. i niestety nie był to remont generalny, odnowiono jedynie salę widowiskową oraz wymieniono stolarkę okienną i drzwiową.

Fot. 2. Budynek Wołowskiego Ośrodka Kultury, przy ul. Sikorskiego. (Widok z przodu)

Fot. 3. Budynek Wołowskiego Ośrodka Kultury, przy ul. Sikorskiego. (Widok z tyłu)

WOK co roku jest organizatorem ok. 70 imprez na terenie ośrodka, a także na terenie miasta i gminy. W dorobku ośrodka znalazły się duże imprezy, które na stałe weszły do kalendarza kulturalnych imprez miasta, a osiągnęły status ogólnokrajowy (m.in. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej "Cantus Organi", Festiwal Muzyki Alternatywnej "Baroque"). WOK zajmuje się także od lat organizacją dużych imprez cyklicznych skierowanych przede wszystkim do mieszkańców miasta (Dni Wołowa, Rockowy Finisz Wakacji, Dożynki Gminne), a także tych mniejszych, jak cykl koncertów "Muzyczne Pory Roku", "Kulturalny Desant". Nie zapomina także o lokalnych artystach, których prezentuje na wystawach plastyków, czy choćby udostępnia miejsce

do prób młodzieżowym zespołom. A raz w roku organizuje prezentację artystów działających w ramach Wołowskiej ARY, czyli Amatorskiego Ruchu Artystycznego.

Rozwój zainteresowań kulturalnych i artystycznych mieszkańców umożliwiają liczne sekcje tematyczne. Sekcja instrumentalna prowadzi naukę gry na gitarze akustycznej, flecie i pianinie. Ponadto prowadzone są zajęcia teatralne, taneczne i wokalne, działalność prowadzą Klub Modelarski „Skorpion” oraz Klub Seniora.

Tabela 11. Wołowskie zespoły artystyczne.

Zespół	Wykonywana profesja
Zespół „TRAF”	Taniec
Zespół „Wokalinki”	Śpiew
Chór „Srebrne Nuty”	Śpiew
Chór w kościele św. Wawrzyńca	Śpiew
Zespół Laurentius	Śpiew
Teatr Młodzieżowy „Od Czopątku”	Teatr
Zespół śpiewaczy „Mojęcice”	Śpiew
Zespół ludowy „Warzęgowianie”	Śpiew, taniec

Oprócz wymienionych wyżej zespołów wspomnieć należy również o 11 lokalnych artystach plastykach oraz bogatej w zespoły muzycznej scenie rockowej na której składa się 9 zespołów.

Istotną miarą poziomu życia kulturalnego w mieście są zdobywane przez lokalnych artystów nagrody i wyróżnienia. Sukcesami w tym zakresie pochwalić się może zespół taneczny „Traf”. Członkowie zespołu zdobywali w 2007 roku II i III miejsca w konkursach powiatowych, wojewódzkich i ogólnopolskich w tańcu hip-hop, I miejsce w wojewódzkim konkursie tańca w kategorii Freestyle oraz wyróżnienie w wojewódzkim konkursie w kategorii tańca z choreografem. Zespół ludowy „Mojęcice” we wszystkich edycjach konkursu „Kolorowe Wsie” zdobywa II miejsce. W latach 2003 i 2004 zdobył odpowiednio I i II miejsce powiatowym przeglądzie kolęd w Wińsku. Zespół „Warzęgowianie” zdobył w 2009 roku I miejsce w Powiatowym Przeglądzie Kolęd.

Wołowski Ośrodek Kultury jest organizatorem wielu cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych o charakterze lokalnym, wojewódzkim i ogólnopolskim. Ich wykaz zawiera poniższa tabela.

Tabela 12. Cykliczne imprezy kulturalne w Wołowie.

Nazwa imprezy	Organizator	Zasięg imprezy	Szacunkowa ilość uczestników
Dni Wołowa	WOK, OSiR	powiatowy	17 500
Cantus Organi	WOK, UMiG	ogólnopolski	3 000
Rockowy Finisz Wakacji	WOK	wojewódzki	300
Festiwal Muzyki Alternatywnej „Baraque”	WOK	ogólnopolski	300
Dzień Dziecka	WOK	powiatowy	800
„ARA” Dzieciom	WOK	powiatowy	300
Kulturalny Desant	WOK	powiatowy	2 000
Wystawy Plastyczne	WOK	powiatowy	2 000
Jarmarki Świąteczne	WOK	powiatowy	1 000
WOŚP	WOŚP, WOK	lokalny	1 000
Mikrofon dla Przedszkolaka	WOK	lokalny	500
Konkurs Recytatorski „Pegazik”	Starostwo Powiatowe, WOK	powiatowy	100
Noc Świętojańska	WOK, OSiR	powiatowy	500
Powiatowy Przegląd Form Teatralnych	WOK	powiatowy	500
Dożynki Gminne	WOK, UMiG	gminny	1 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie UMiG Wołów.

Dodatkowo WOK organizuje w ciągu roku cyklicznie wystawy i kameralne koncerty, a także współorganizuje imprezy ze Związkiem Sybiraków, Związkiem Osób Niewidomych i Słabowidzących, ze szkołami, zakładami pracy, sołectwami.

1.10. Sport i rekreacja

Podmiotem zajmującym się organizacją imprez sportowych oraz zarządzającym obiektami sportowo-rekreacyjnymi w mieście jest Wołowski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną miasta składają się następujące obiekty:

- **Hala sportowa** ogólnodostępna z boiskami głównymi do koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, nożnej i tenisa ziemnego oraz boiskami bocznymi: 3 pełnowymiarowe do siatkówki,

dwa boiska do koszykówki i dwa do badmintonu. Hala posiada trybuny dla 483 osób oraz zaplecze w postaci szatni i natrysków. Ponadto na terenie hali znajduje się salka konferencyjna oraz gabinet fizjoterapii. Zaplecze sportowe bogato jest wyposażone w sprzęt sportowy. Dostępna jest także 9 metrowa sztuczna ścianka wspinaczkowa.

- **Sztuczne lodowisko** – obiekt funkcjonujący w sezonie zimowym (listopad – luty). Do dyspozycji jest wypożyczalnia łyżew, szafki depozytowe, szatnia, sklepik.
- **Basen Miejski** – 3 niecki: sportowa (o wymiarach 50x21), rekreacyjna (z masażami wodnymi), brodzik dla dzieci, 50 metrowa zjeżdżalnia, boisko do siatkówki plażowej oraz koszykówki, tereny zielone przeznaczone do plażowania, przebieralnie, natryski i toalety, hala sportowa, możliwość wypożyczenia leżaków oraz sprzętu sportowego. Nad bezpieczeństwem osób korzystających z kąpieli czuwa załoga ratowników WOPR.
- **Sala sportowa** – boisko do koszykówki, siatkówki, piłki nożnej.
- **Stadion sportowy** – pełnowymiarowe boisko piłkarskie, bieżnia lekkoatletyczna, cztery boiska boczne (w tym jedno oświetlone), dwa asfaltowe boiska do koszykówki, dwa asfaltowe boiska do mini koszykówki, dwa korty tenisowe (w tym jeden mączkowy, jeden asfaltowy), ścianka do tenisa ziemnego.
- **Skatepark** - korzystanie bezpłatne, w miesiącach od kwietnia do października.
- **wypożyczalnia rowerów górskich**
- **górką saneczkowa.**

Swoje zainteresowania sportowe mieszkańcy miasta mogą rozwijać w jednym z licznych klubów prowadzących różnorodne zajęcia sportowe i rekreacyjne; od najbardziej popularnych, takich jak piłka nożna, po nieco egzotyczny w polskich warunkach baseball. Lista wołowskich klubów sportowych prezentuje się następująco:

- „STEP” **Zajęcia relaksacyjno-ruchowe** – joga, aerobik, taniec
- TKKF „**Razem Wołów**” – koszykówka, siatkówka, tenis stołowy
- TTR „**Cross**” – sporty rowerowe
- ULKS „**Podlasie Wołów**” – lekkoatletyka
- UKS „**ZSZ Wołów**” – baseball
- WKK „**Kyokushinkai**” – karate
- UKS – piłka nożna
- **Wołowski Klub Szachowy** - szachy
- **Studio Balans** – zajęcia rekreacyjno – ruchowe
- MGKL „**Wiatr Wołów**” - zapasy
- **PZW Wołów** – wędkarstwo.

Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wołowie zajmuje się także organizacją imprez sportowych i rekreacyjnych o zasięgu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym, tj. m. in. Gala Boksu Zawodowego, Ogólnopolski Turniej LOW-KICK, Turniej MUAY TAI, Ogólnopolski Bieg Dokoła

Wołowskiej Starówki, a także organizacją obozów sportowych dla uprawiających piłkę nożną, siatkówkę, koszykówkę, tenis stołowy, zapasy oraz innych. W ostatnich dwóch latach Gmina Wołów wybudowała na terenie miasta w ramach programu **ORLIK 2012**, dwa takie ogólnodostępne obiekty.

1.11. Organizacje pozarządowe

Podmioty III sektora stanowią bardzo ważny element na mapie uwarunkowań lokalnych. Aktywność społeczna mieszkańców zrzeszających się w związki i stowarzyszenia może stanowić istotny wkład do działań ukierunkowanych na kształtowanie życia społeczności lokalnej. Wołowskie organizacje pozarządowe prowadzą działania na różnych polach aktywności społecznej. Stosunkowo najliczniejsze są związki i stowarzyszenia sportowe. Według danych portalu *www.ngo.pl* na tym polu aktywności, wraz z organizacjami działającymi w zakresie kultury, edukacji i wychowania, działania prowadzą 24 podmioty. W zakresie pomocy społecznej oraz integracji i aktywizacji społecznej aktywnych jest 20 podmiotów. Poniższa tabela zawiera listę wybranych organizacji pozarządowych (bez klubów sportowych).

Tabela 13. Organizacje pozarządowe działające na obszarze miasta Wołów.

Nazwa organizacji	Główne pola aktywności
Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych	Zabezpieczenie społeczne
Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Zdrowia	Zabezpieczenie społeczne
Caritas	Zabezpieczenie społeczne
Poradnia profilaktyki i terapii uzależnień MONAR	Zabezpieczenie społeczne
PCK	Zabezpieczenie społeczne
Gminne Centrum Informacji	Integracja i aktywizacja społeczna
Inicjatywa Samorządowa „Razem”	Integracja i aktywizacja społeczna, nauka, kultura, edukacja i wychowanie
Stowarzyszenie kobiet Aktywnych i Twórczych	Aktywizacja i integracja społeczna, prawa i wolności człowieka i obywatela, nauka, edukacja, oświata i wychowanie
Towarzystwo Opieki nad Zabytkami	Nauka, kultura, edukacja, wychowanie
Stowarzyszenie Rowerowe CROSS	Sport i kultura fizyczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Wołów oraz danych portalu *www.ngo.pl*

2. Wyznaczanie obszaru rewitalizowanego

2.1. Uspołecznienie procesu opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Pierwotna wersja Lokalnego Programu Rewitalizacji pochodzi z 2009 r., w roku 2011 przystąpiono do poszerzenia obszaru wsparcia, ze względu m. in. na wnioski i doświadczenia z dotychczasowego przebiegu procesu rewitalizacji, a także identyfikację nowych potrzeb.

Prace na Lokalnym Programem Rewitalizacji obok części diagnostyczno-analitycznych Urzędu Miasta i Gminy Wołów obejmowały również etap, na którym w proces jego formułowania zaangażowani zostali przedstawiciele władz miasta oraz społeczności lokalnej. Przyjął on postać spotkań konsultacyjnych w trakcie których uczestnicy spotkania mieli możliwość wyrażenia swoich opinii i oczekiwań oraz zgłaszali wnioski w zakresie najpilniejszych kierunków działań inwestycyjnych. Finałem tej części konsultacji było wyznaczenie nowego obszaru wsparcia. Ponadto podczas spotkania zaprezentowano wyniki wstępnych analiz oraz zaznajomiono uczestników z wytycznymi i wymogami, które określają procedurę sporządzania LPR. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych, radni gminy. W warsztatach uczestniczyło ok. 60 osób z terenu miasta. Spotkania odbywały się w lutym 2009 r., oraz marcu 2011 roku, kiedy przystąpiono do aktualizacji programu. Na spotkaniu konsultacyjnym w marcu 2011r. przedstawiono również doświadczenia z realizacji projektów w ramach pierwszego naboru wniosków o dofinansowanie. Ponadto uczestnicy spotkania otrzymali fiszki projektowe, dzięki którym mogli przedstawić zadania, pozwalające realizować cele LPR. Osoby, które nie były obecne na spotkaniu, konsultowały się z pracownikami Wydziału Infrastruktury Technicznej, Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta i Gminy w Wołowie, podczas rozmów indywidualnych otrzymywali niezbędne informacje. Zebrane wyniki ze spotkań otwartych oraz ogłoszeń internetowych zebrano i poddano weryfikacji pod kątem ich zgodności z LPR. Ostatecznym rezultatem konsultacji było przyjęcie zaproponowanych zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Wołów. Uchwalony przez Radę Miejską Wołowa dokument Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie podany do publicznej wiadomości, zostanie zamieszczony w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Wołów oraz będzie dostępny do wglądu w wersji papierowej w Urzędzie Miasta i Gminy w Wołowie.

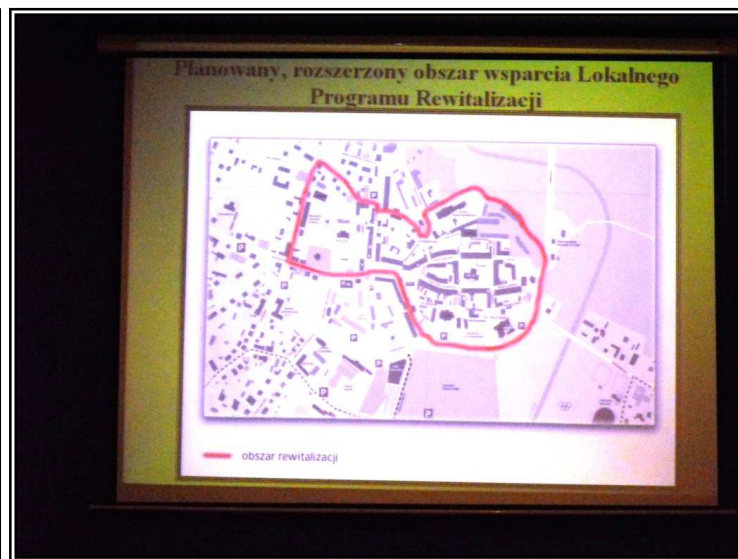
Fot. 4-5. Warsztat poświęcony opracowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji.
Urząd Miasta i Gminy Wołów, 29.02.2008 r.

Fot. 6. Dyskusja nad obszarem wsparcia
w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji – 29.02.2008

Fot. 7 - 9. Spotkanie poświęcone poszerzeniu obszaru wsparcia Lokalnego Programu Rewitalizacji, Urząd Miasta i Gminy Wołów 01.03.2011 r.

2.2. Metoda identyfikacji obszaru wsparcia

Wyznaczając obszar wsparcia posłużono się danymi dostarczonymi przez Urząd Miasta i Gminy Wołów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy oraz Główny Urząd Statystyczny. Na ich podstawie wyliczona została wartość wskaźników, które umożliwiły identyfikację tych rejonów miasta, w których zastosowane wskaźniki przyjmują wartości uzasadniające podjęcie działań rewitalizacyjnych. Podstawą wyboru metody identyfikacji obszaru wsparcia były „Wytyczne dotyczące przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji jako podstawy udzielania wsparcia z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013”.

Do potrzeb niniejszego dokumentu zastosowano zmodyfikowaną listę wskaźników, ze zmianami naniesionymi po spotkaniu przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z Komisją Europejską oraz przyjęto jako wartość referencyjną średnią dla Województwa Dolnośląskiego. Wyznaczając obszar wsparcia posłużono się następującymi wskaźnikami:

- wysoka stopa długotrwałego bezrobocia definiowana jako liczba bezrobotnych na 100 osób aktywnych zawodowo.
- wysoki poziom ubóstwa definiowany jako liczba osób korzystających z zasiłków na 1000 mieszkańców.
- porównywalnie niska wartość zasobu mieszkaniowego rozumiana jako udział budynków wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków.

W przypadku pierwszych dwóch zastosowanych wskaźników za podstawową jednostkę analityczną przyjęto ulicę. Zgromadzone dane umożliwiły obliczenie jakie wartości przyjmują wskaźniki na poszczególnych ulicach.

Nieco inną metodologię zastosowano w odniesieniu do ostatniego wskaźnika. Jego wartość została obliczona na podstawie danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2002 dostarczonych przez GUS. Ponieważ nie było możliwe wygenerowanie danych dotyczących budynków w rozbiciu na poszczególne ulice w tym wypadku jako elementarną jednostką analityczną posłużono się obwodem spisowym. Dla każdego obwodu obliczona została wartość wskaźnika, a następnie przypisano tą wartość każdej ulicy wchodzącej w skład danego obwodu. W przypadku gdy ulica przebiegała przez więcej niż jeden obwód spisowy jako wartość wskaźnika dla danej ulicy przyjęto średnią dla obwodów, które przecina.

2.3. Diagnoza miasta pod względem przyjętych kryteriów identyfikacji obszaru wsparcia

Kryterium 1. Stopa długotrwałego bezrobocia

Wśród negatywnych zjawisk społecznych, w istotny sposób definiujących potencjał i perspektywę rozwoju miasta, należy wymienić stopę bezrobocia, w tym zwłaszcza bezrobocia długotrwałego. Pozostawanie bez pracy wiąże się nie tylko z zmniejszeniem budżetu domowego i ubóstwem ale również generuje szereg niepożądanych zjawisk natury społecznej i psychologicznej takich jak wykluczenie, obniżenie poczucia własnej wartości, aspiracji i możliwości życiowych.

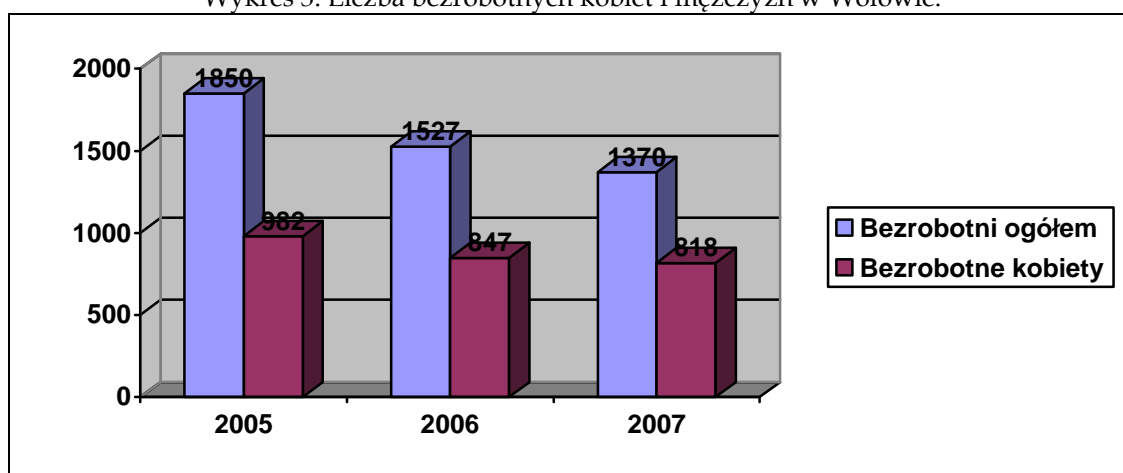
W okresie ostatnich 3 lat liczba osób bezrobotnych w Wołowie systematycznie spada co wiązać należy z polepszeniem koniunktury gospodarczej w całym kraju. Spadek ten dotyczy jednak w większym stopniu mężczyzn niż kobiet. Pomimo ogólnego spadku bezrobocia odsetek kobiet pozostających bez pracy, w ogólnej liczbie osób bezrobotnych, zwiększył się z 53% w roku 2005 do prawie 58% dwa lata później. Omawiane trendy obrazuje poniższa tabela i wykres.

Tabela 14. Liczba bezrobotnych w Wołowie.

Liczba bezrobotnych w kolejnych latach	2005	2006	2007
Ogółem	1850	1527	1370
Kobiety	982	847	818

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Wołów.

Wykres 3. Liczba bezrobotnych kobiet i mężczyzn w Wołowie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Wołów.

Podobne trendy do omawianych wyżej zaobserwować można w odniesieniu do bezrobocia długotrwałego. Liczba osób pozostających bez zatrudnienia powyżej roku spada choć w mniejszym stopniu dotyczy to kobiet niż mężczyzn. Liczba długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się z 1 199 do 799 osób. W roku 2005 56,5% osób w tej grupie stanowiły kobiety, dwa lata później było to już 62,3%. Dane odnośnie tego zagadnienia oraz innych grup osób pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy prezentuje kolejna tabela.

Tabela 15. Bezrobotni pozostający w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych.

	2005		2006		2007	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	Kobiety
Długotrwale bezrobotni	1199	679	936	561	799	498
Do 25 roku życia	436	257	358	199	291	185
Powyżej 50 roku życia	323	119	291	125	316	139
Bez kwalifikacji zawodowych	442	266	384	218	357	219

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Wołów.

Dla potrzeb niniejszego dokumentu szczególnie istotne znaczenie ma informacja o tym jak długotrwałe bezrobocie rozkłada się na poszczególne obszary miasta. Porównanie poziomu tego zjawiska na poszczególnych ulicach pozwoli zidentyfikować te obszary, na których problem ten charakteryzuje się szczególnym nasileniem. Dane w tym zakresie zawiera tabela.

Tabela 16. Stopa długotrwałego bezrobocia w Wołowie w rozbiciu na ulice.

Ulica	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba długotrwałe bezrobotnych	Odsetek osób długotrwałe bezrobotnych
Akacyjowa	5	0	0,00
Aleja Niepodległości	284	21	7,39
Aleja Obrońców Lwowa	184	13	7,07
Armii Krajowej	70	4	5,71
Batalionów Chłopskich	41	4	9,76
Biała Góra	36	1	2,78
Boczna	2	0	0,00
Braci Korczyńskich	25	11	44,00
Browarna	12	1	8,33
Chemiczna	19	0	0,00
Chopina	37	1	2,70
Chrzanowskiej	37	4	10,81
Cicha	39	0	0,00
Ciemna	0	0	-
Cisowa	11	0	0,00
Czesława Miłosza	3	0	0,00
Dębowa	40	0	0,00
Floriańska	14	0	0,00
Gajowa	12	1	8,33
Garwolska	95	7	7,37
Generała Andersa	39	1	2,56
Generała Bema	104	4	3,85
Generała Berlinga	25	1	4,00
Generała Sikorskiego	19	4	21,05
Gliniana	13	1	7,69
Gródek	0	0	-
Inwalidów Wojennych	228	6	2,63
Iwaskiewiczza	63	1	1,59
Jana Pawła II	0	0	-
Jasna	10	1	10,00
Jesionowa	13	1	7,69
Józefa Czapskiego	2	0	0,00
Kasztanowa	50	5	10,00
Kąpielowa	17	0	0,00
Kolejowa	211	6	2,84
Kołątaja	3	1	33,33
Komuny Paryskiej	391	17	4,35
Konopnickiej	100	2	2,00
Korzeniowskiego	224	10	4,46

Koszarowa	8	1	12,50
Kościuszki	253	12	4,74
Krótka	29	0	0,00
Krzywy Wołów	175	9	5,14
Księża Bosaka	8	1	12,50
Kupiecka	30	2	6,67
Leśna	249	7	2,81
Lipowa	56	3	5,36
Listopadowa	68	1	1,47
Ludowa	113	6	5,31
Łąkowa	15	1	6,67
Magazynowa	0	0	-
Marszałka Piłsudskiego	241	9	3,73
Matejki	145	4	2,76
Mickiewicza	68	2	2,94
Morelowa	3	1	33,33
Nowa	16	0	0,00
Objazdowa	16	0	0,00
Ogrodowa	25	2	8,00
Oliwna Góra	9	0	0,00
Orzeszkowej	33	2	6,06
Osiedlowa	146	3	2,05
Panieńska	4	0	0,00
Parkowa	23	0	0,00
Piastów Śląskich	93	4	4,30
Piwna	2	1	50,00
Plac Jana III Sobieskiego	22	0	0,00
Plac Piastowski	11	1	9,09
Plac Szkolny	24	1	4,17
Plater	1	0	0,00
Polna	16	0	0,00
Pomorska	0	0	-
Powstańców Śląskich	96	4	4,17
Poznańska	348	26	7,47
Prusa	9	0	0,00
Przechodnia	2	0	0,00
Przemysłowa	0	0	-
Pułaskiego	188	11	5,85
Radna	44	1	2,27
Rawicka	57	4	7,02
Reja	65	4	6,15
Robotnicza	51	0	0,00
Rynek	191	16	8,38
Rzemieślnicza	19	1	5,26
Sienkiewicza	38	0	0,00
Skarbowa	0	0	-
Składowa	2	1	50,00
Skłodowskiej-Curie	74	1	1,35
Słoneczna	6	0	0,00
Słowackiego	32	0	0,00
Słowicza	23	2	8,70
Spacerowa	7	0	0,00

Spokojna	14	0	0,00
Stara	0	0	-
Staszica	66	0	0,00
Stawowa	50	1	2,00
Szarych Szeregów	96	4	4,17
Szkolna	18	1	5,56
Ścinawska	472	17	3,60
Świerkowa	1	0	0,00
Trzebnicka	95	4	4,21
Ubojowa	6	1	16,67
Ułanów Krechowickich	22	4	18,18
Uskorska	44	1	2,27
Waszyngtona	59	0	0,00
Wesoła	21	1	4,76
Wiejska	36	1	2,78
Więzienna	9	0	0,00
Wileńska	183	7	3,83
Wiśniowa	112	11	9,82
Witosa	35	0	0,00
Wojska Polskiego	125	12	9,60
Wrocławska	114	10	8,77
Wrzosowa	151	2	1,32
Zaulek Zielony	156	9	5,77
Zielona	94	5	5,32
Zielona Góra	26	0	0,00
Zwycięstwa	238	19	7,98
Żeromskiego	75	6	8,00
W SKALI MIASTA	7 950	389	4,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji dostarczonych przez PUP w Wołowie.

Kryterium 2. Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia

Informacje gromadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołowie wskazuje, że najczęstszymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej i przyznawania świadczeń pieniężnych jest ubóstwo i bezrobocie. W okresie ostatnich trzech lat sytuacja w tym zakresie uległa pewnej poprawie co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 17. Powody trudnej sytuacji życiowej (liczba rodzin).

POWODY TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ		2005	2006	2007
Ubóstwo		151	133	144
Sieroctwo		0	0	0
Bezdomność		3	5	5
Ochrona macierzyństwa		0	0	0
Bezrobocie		101	63	73
Niepełnosprawność		39	33	34
Długotrwała lub ciężka choroba		8	12	12
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Ogółem	15	18	18
	Rodziny niepełne	16	16	16
	Rodziny wielodzietne	14	14	14

Alkoholizm	54	49	48
Narkomania	2	2	2
Trudności w dostosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	0
Zdarzenia losowe	0	4	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Wołowie.

Poziom ubóstwa i wykluczenia, mierzony liczbą osób pobierających zasiłki na 1000 ludności, jest różny w zależności od rejonu miasta. Kolejna tabela zawiera informacje pozwalające zidentyfikować ulice, na których problem ten jest szczególnie widoczny.

Tabela 18. Poziom ubóstwa i wykluczenia w Wołowie w rozbiciu na ulice.

Ulica	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z zasiłków społecznych	Liczba osób korzystających z zasiłków na 1000 mieszkańców
Akacyjowa	11	0	0,00
Aleja Niepodległości	591	20	33,84
Aleja Obrońców Lwowa	269	35	130,11
Armii Krajowej	96	0	0,00
Batalionów Chłopskich	66	0	0,00
Biała Góra	49	0	0,00
Boczna	3	0	0,00
Braci Korczyńskich	39	0	0,00
Browarna	17	8	470,59
Chemiczna	36	4	111,11
Chopina	56	1	17,86
Chrzanowskiej	59	4	67,80
Cicha	62	0	0,00
Ciemna	0	0	-
Cisowa	16	0	0,00
Czesława Miłosza	4	0	0,00
Dębowa	46	0	0,00
Floriańska	19	0	0,00
Gajowa	20	1	50,00
Garwolska	148	14	94,59
Generała Andersa	46	0	0,00
Generała Bema	163	9	55,21
Generała Berlinga	31	0	0,00
Generała Sikorskiego	47	1	21,28
Gliniana	17	0	0,00
Gródek	3	0	0,00
Inwalidów wojennych	312	0	0,00
Iwaskiewiczza	77	0	0,00
Jana Pawła II	0	0	-
Jasna	13	1	76,92

Jesionowa	18	0	0,00
Józefa Czapskiego	4	0	0,00
Kasztanowa	65	7	107,69
Kąpielowa	24	0	0,00
Kolejowa	329	12	36,47
Kołątaja	8	1	125,00
Komuny Paryskiej	562	23	40,93
Konopnickiej	145	6	41,38
Korzeniowskiego	369	12	32,52
Koszarowa	11	0	0,00
Kościuszki	631	12	19,02
Krótką	41	0	0,00
Krzywy Wołów	162	20	123,46
Księża Bosaka	13	1	76,92
Kupiecka	45	0	0,00
Leśna	355	12	33,80
Lipowa	91	2	21,98
Listopadowa	106	0	0,00
Ludowa	181	13	71,82
Łąkowa	16	4	250,00
Magazynowa	0	0	-
Marszałka Piłsudskiego	399	12	30,08
Matejki	195	2	10,26
Mickiewicza	123	5	40,65
Morelowa	5	0	0,00
Nowa	31	0	0,00
Objazdowa	18	0	0,00
Ogrodowa	53	10	188,68
Oliwna Góra	16	0	0,00
Orzeszkowej	45	0	0,00
Osiedlowa	188	1	5,32
Panieńska	6	0	0,00
Parkowa	37	0	0,00
Piastów Śląskich	154	8	51,95
Piwna	3	0	0,00
Plac Jana III Sobieskiego	36	1	27,78
Plac Piastowski	13	0	0,00
Plac Szkolny	35	1	28,57
Plater	3	0	0,00
Polna	30	0	0,00
Pomorska	0	0	-
Powstańców Śląskich	143	7	48,95
Poznańska	579	68	117,44
Prusa	10	0	0,00
Przechodnia	4	0	0,00
Przemysłowa	1	0	0,00
Puławskiego	269	0	0,00
Radna	71	9	126,76
Rawicka	77	0	0,00
Reja	108	10	92,59
Robotnicza	82	0	0,00
Rynek	296	29	97,97

Rzemieślnicza	30	6	200,00
Sienkiewicza	50	6	120,00
Skarbowa	0	0	-
Składowa	2	0	0,00
Skłodowskiej-Curie	92	3	32,61
Słoneczna	18	0	0,00
Słowackiego	44	0	0,00
Słowicza	29	0	0,00
Spacerowa	17	0	0,00
Spokojna	23	0	0,00
Stara	0	0	-
Staszica	95	7	73,68
Stawowa	75	1	13,33
Szarych Szeregów	132	2	15,15
Szkolna	40	0	0,00
Ścinawska	620	13	20,97
Świerkowa	1	0	0,00
Trzebnicka	141	30	212,77
Ubojowa	12	1	83,33
Ułanów Krechowiekich	37	4	108,11
Uskorska	66	0	0,00
Waszyngtona	86	3	34,88
Wesoła	34	0	0,00
Wiejska	48	4	83,33
Więzienna	11	0	0,00
Wileńska	157	21	133,76
Wiśniowa	181	31	171,27
Witosa	47	8	170,21
Wojska Polskiego	246	35	142,28
Wrocławska	186	16	86,02
Wrzosowa	206	6	29,13
Zaulek Zielony	318	6	18,87
Zielona	158	4	25,32
Zielona Góra	39	0	0,00
Zwycięstwa	389	25	64,27
Żeromskiego	99	2	20,20
W SKALI MIASTA	12251	631	50,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez OPS w Wołowie.

Kryterium 3. Porównywalnie niższy poziom wartości zasobu mieszkaniowego

Według informacji zgromadzonych przez Narodowy Spis Powszechny z 2002 roku w całym Wołowie znajduje się łącznie 1295 budynków mieszkalnych. Przeważająca większość z nich to budynki oddane do użytku przed 1989 rokiem. Liczba budynków znajdujących się w tej grupie wynosi 1046 co stanowi 88,34% ogółu budynków mieszkalnych.

Tabela 19. Budynki mieszkalne w Wołowie według okresu oddania do użytku w rozbiciu na obwody spisowe.

Numer obwodu	Liczba budynków mieszkalnych			
	Ogółem	Wybudowanych przed rokiem 1989	Wybudowanych po roku 1989	% Udział budynków wybudowanych przed rokiem 1989 w ogólnej liczbie budynków
8136	43	42	1	97,67%
8137	63	55	8	87,30%
8138	24	19	5	79,17%
8139	2	2	0	100,00%
8140	51	42	9	82,35%
8141	19	19	0	100,00%
8142	50	1	49	2,00%
8143	33	33	0	100,00%
8144	40	32	8	80,00%
8145	33	33	0	100,00%
8147	96	91	5	94,79%
8148	27	23	4	85,19%
8149	19	17	2	89,47%
8150	11	8	3	72,73%
8151	1	1	0	100,00%
8152	4	4	0	100,00%
8153	10	10	0	100,00%
8154	13	13	0	100,00%
8155	14	13	1	92,86%
8156	7	7	0	100,00%
8157	19	19	0	100,00%
8158	21	21	0	100,00%
8159	26	26	0	100,00%
8160	1	1	0	100,00%
8161	3	3	0	100,00%
8162	7	5	2	71,43%
8163	9	7	2	77,78%
8164	1	1	0	100,00%
8165	17	17	0	100,00%
8166	30	27	3	90,00%
8167	8	8	0	100,00%
8168	5	5	0	100,00%
8169	6	6	0	100,00%
8170	2	2	0	100,00%
8171	1	1	0	100,00%
8172	26	26	0	100,00%
8173	10	10	0	100,00%
8174	19	19	0	100,00%
8175	67	48	19	71,64%
8176	33	31	2	93,94%

8177	41	21	20	51,22%
8178	38	1	37	2,63%
8179	51	46	5	90,20%
8180	93	64	29	68,82%
8181	19	17	2	89,47%
8182	84	60	24	71,43%
8183	69	61	8	88,41%
8184	13	13	0	100,00%
8185	2	2	0	100,00%
8186	4	3	1	75,00%
8187	10	10	0	100,00%
ŁĄCZNIE	1295	1046	249	88,34%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z NSP 2002 dostarczonych przez GUS.

Tabela 20. Ulice wchodzące w skład poszczególnych obwodów spisowych w Wołowie.

Numer obwodu spisowego	Ulica
08136	KRZYWY WOŁÓW, WIEJSKA
08137	GAJOWA, GRÓDEK, KRZYWY WOŁÓW, LUDOWA, WIEJSKA
08138	BIAŁA GÓRA, GARWOLSKA, LUDOWA, OLIWNA GÓRA, PRZECHODNIA, RAWICKA, ZIELONA GÓRA
08139	ŚCINAWSKA
08140	INWALIDÓW WOJENNYCH, JASNA, KASZTANOWA, ŁĄKOWA, POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH, WILEŃSKA
08141	CICHA, KASZTANOWA, LISTOPADOWA, PLATER, POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH, ŚCINAWSKA, WIĘZIENNA
08142	WRZOSOWA
08143	INWALIDÓW WOJENNYCH, LUDOWA, MATEJKI, NOWA
08144	INWALIDÓW WOJENNYCH, KASZTANOWA, KOMUNY PARYSKIEJ, KRÓTKA, SIKORSKIEGO, WILEŃSKA
08145	KASZTANOWA, KOMUNY PARYSKIEJ, LIPOWA, ŚCINAWSKA, WILEŃSKA
08146	INWALIDÓW WOJENNYCH
08147	MATEJKI, OSIEDŁOWA, ZIELONA
08148	KOMUNY PARYSKIEJ, LIPOWA, PIŁSUDSKIEGO, SIKORSKIEGO, WILEŃSKA
08149	PIŁSUDSKIEGO, POZNAŃSKA, ROBOTNICZA, SIKORSKIEGO
08150	INWALIDÓW WOJENNYCH, POZNAŃSKA, ROBOTNICZA
08151	POZNAŃSKA
08152	PIWNA, RZEMIEŚLNICZA, SOBIESKIEGO, ZWYCIĘSTWA

08153	KOŁŁĄTAJA, SOBIESKIEGO, ZWYCIĘSTWA
08154	CHEMICZNA, KOSZAROWA, REJA, RYNEK, WROCŁAWSKA
08155	PIASTÓW ŚLĄSKICH, RYNEK, ZWYCIĘSTWA
08156	RADNA, RYNEK, SZKOLNA
08157	KĄPIELOWA, REJA, RYNEK, WROCŁAWSKA
08158	BOSSAKA, BROWARNA, KĄPIELOWA, KORZENIOWSKIEGO, PIASTOWSKI, PIASTÓW ŚLĄSKICH, SZKOLNY
08159	FLORIAŃSKA, KOMUNY PARYSKIEJ, PUŁASKIEGO, WASZYNGTONA
08160	ŚCINAWSKA
08161	PUŁASKIEGO, ŚCINAWSKA
08162	KOMUNY PARYSKIEJ, PUŁASKIEGO, ŚCINAWSKA
08163	KOMUNY PARYSKIEJ, WASZYNGTONA
08164	PIŁSUDSKIEGO
08165	KOMUNY PARYSKIEJ, OBROŃCÓW LWOWA, PIŁSUDSKIEGO
08166	CHOPINA, MICKIEWICZA, OBROŃCÓW LWOWA, PIŁSUDSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO
08167	KOLEJOWA, MICKIEWICZA
08168	KOLEJOWA, WOJSKA POLSKIEGO
08169	PANIEŃSKA, PIŁSUDSKIEGO, WOJSKA POLSKIEGO, ZWYCIĘSTWA
08170	KORZENIOWSKIEGO
08171	KORZENIOWSKIEGO
08172	CHOPINA, NIEPODLEGŁOŚCI, WOJSKA POLSKIEGO
08173	NIEPODLEGŁOŚCI
08174	NIEPODLEGŁOŚCI, WOJSKA POLSKIEGO
08175	AKACJOWA, DĘBOWA, JESIONOWA, OBJAZDOWA, OGRODOWA, RAWICKA, TRZEBNICKA, UBOJOWA, USKORSKA, ŻEROMSKIEGO
08176	ARMII KRAJOWEJ, KUPIECKA, SIENKIEWICZA, SZARYCH SZEREGÓW
08177	ARMII KRAJOWEJ, BEMA, SIENKIEWICZA, SŁOWACKIEGO, SZARYCH SZEREGÓW
08178	ANDERSA, BEMA, BERLINGA, SPACEROWA, TRZEBNICKA
08179	BATALIONÓW CHŁOPSKICH, SKŁODOWSKIEJ-CURIE, STASZICA, TRZEBNICKA, UŁANÓW KRECHOWIECKICH, ŻEROMSKIEGO

08180	IWASZKIEWICZA, KONOPNICKIEJ, ORZESZKOWEJ, PRUSA, SKŁODOWSKIEJ-CURIE, SŁOWICZA, STASZICA
08181	LEŚNA, POLNA, SKŁADOWA, ŚCINAWSKA, WITOSA
08182	BOCZNA, GLINIANA, LEŚNA, SŁONECZNA, SPOKOJNA, STAWOWA, WESOŁA, WIŚNIOWA
08183	CHRZANOWSKIEJ, CISOWA, KORCZYŃSKICH, KOŚCIUSZKI, LEŚNA, PARKOWA, PRZEMYSŁOWA
08184	KOŚCIUSZKI, LEŚNA
08185	KOŚCIUSZKI
08186	ZAUŁEK ZIELONY
08187	KOŚCIUSZKI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez GUS.

2.4. Tereny powojkowe i poprzemysłowe

Na obszarze wsparcia objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Wołowa nie ma terenów poprzemysłowych. Natomiast w obszarze wsparcia możemy wyróżnić dwa tereny powojkowe:

- przy ul. Koszarowej 1-3 budynek (o powierzchni 2.044 m²), który nawet przez lokalną społeczność nazywany jest „Koszarami”, znajdowała się w nim na przełomie wieku XIX i XX w. szkoła podoficerska. Obecnie jest własnością prywatnego inwestora.
- przy ul. Piłsudskiego 23 – budynek Komendy Powiatowej Policji. Jest to budynek, w którym w 1947 roku stacjonowały wojska Armii Radzieckiej (dane z Archiwum Państwowego we Wrocławiu). Później decyzją Prezydium Powiatowej Rady Narodowej został przekazany Powiatowemu Urzędowi Bezpieczeństwa Publicznego w Wołowie, a ten przekazał go 15 grudnia 1956r. do Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Wołowie. Przed przekazaniem budynku do Komendy Powiatowej MO w Wołowie przeprowadzono w nim w okresie 11-12.1956 r. prace remontowe. Mając na uwadze miesiące, w których prowadzono remont i jego krótki okres realizacji należy domniemywać, że polegał on jedynie na odmalowaniu (odświeżeniu) pomieszczeń. W kolejnych latach również prowadzono prace mające na celu utrzymanie budynku i pomieszczeń w stanie umożliwiającym korzystanie z nich. W budynku tym nie były przeprowadzone remonty kapitalne, ale jedynie bieżąca konserwacja w celu utrzymania obiektu w stanie niepogorszonym. Ostatnie badania eksploatacji instalacji i urządzeń elektrycznych wykazały, iż instalacja elektryczna jest wadliwa i w budynku w każdej chwili może wybuchnąć pożar wskutek spięć w instalacji elektrycznej, która nie była wymieniana od momentu powstania budynku. Do istniejącej sieci elektrycznej wpinane były kolejne sprzęty, które przyczyniły się do jej przeciążenia i zagrożenia

pożarowego. Ponadto sieć elektryczna nie ma wystarczającej mocy aby mogły zostać do niej wpinane kolejne sprzęty nie zbędne dla pracy funkcjonariuszy policji.

Prowadzone prace remontowe miały na celu jedynie zachowanie w stanie umożliwiającym bieżące funkcjonowanie nie zagrażające użytkownikom. Aby zapobiec dalszej degradacji należy przeprowadzić prace renowacyjne w budynku Komendy Powiatowej Policji, których celem będzie m. in. przywrócenie świetności i wyrazistości elewacji zabytkowego obiektu, zmiana aranżacji oraz przeprojektowanie punktu recepcyjnego oraz dostosowanie obiektu i jego bezpośredniego otoczenia do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ze względu na bardzo zaawansowany rozkład tkanki architektonicznej oraz wieloletnią degradację obiektu koniecznym wydaje się podjęcie natychmiastowych prac, ponieważ stan budynku nie odpowiada standardom dla obiektów policyjnych, uniemożliwia zapewnienie odpowiedniej obsługi interesantów oraz negatywnie wpływa na estetykę ciągu ulicy Piłsudskiego. Planowanym efektem realizacji tego projektu na zdegradowanym obszarze powojkowym będzie zniwelowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych (które dotychczas były osobami wykluczonymi), a dzięki przebudowie powstanie punkt recepcyjny, zapewniający wysoki standard obsługi interesantów. Planowane prace renowacyjne i remontowe zdegradowanej elewacji oraz terenu przyległego poprawią estetykę budynku, jak również samej ulicy Piłsudskiego. Realizacja projektu spowoduje, iż budynek komendy będzie obiektem przyjaznym dla lokalnej społeczności, tym samym poprawnie ulegnie profesjonalizm współpracy policjantów ze społeczeństwem, tak istotny na rewitalizowanych obszarach. Wachlarz korzyści dla lokalnej społeczności będzie zarówno w wymiarze bezpośrednim (rewitalizacja, kreowanie pozytywnego wizerunku obszaru wsparcia), jak również w pośrednim – w postaci oddziaływania (poprawa bezpieczeństwa, rozwiązanie istotnych problemów społecznych, a także poprawa wizerunku policji w oczach mieszkańców oraz intensyfikację relacji pomiędzy społecznością lokalną a policją). Dzięki rewitalizacji powojkowego zdegradowanego obszaru możliwe będzie efektywne prowadzenie pracy prewencyjnej i wdrażanie projektów komplementarnych w ramach szkoleń i akcji skierowanych do mieszkańców, pomagając tym samym w rozwiązywaniu lokalnych problemów.

2.5. Mniejszości narodowe

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002 na terenie Wołowa zamieszkiwało 60 osób narodowości niepolskiej co w ówczesnym czasie stanowiło niespełna 0,5% ogółu ludności. Brak bliższych danych odnośnie struktury narodowościowej obcokrajowców i ich rozmieszczenia terytorialnego. Na terenie Wołowa nie stwierdza się problemów, wśród mieszkańców narodowości niepolskiej. Osoby te są zasymilowane a ich potrzeby są zaspokojone.

2.6. Potrzeby niepełnosprawnych

Na terenie miasta Wołowa, nie stwierdzono problemów wśród osób niepełnosprawnych, a wszystkie projekty realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji będą uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

2.7. Wydajność energetyczna budynków

Wydajność energetyczna budynków mieszkalnych w Wołowie określona została na podstawie ekstrapolacji z wieku budynków. Wyszczególnione zostały dwie grupy budynków: wybudowane przed rokiem 1989 oraz po roku 1989. Za obiekty o niskiej wydajności energetycznej uznane zostały pierwszej grupy. Jak wynika z zamieszczonej poniżej tabeli w ogólnej liczbie 1 296 budynków mieszkalnych 83% cechuje się niską wydajnością energetyczną.

Tabela 21. Budynki mieszkalne według okresu oddania do użytku.

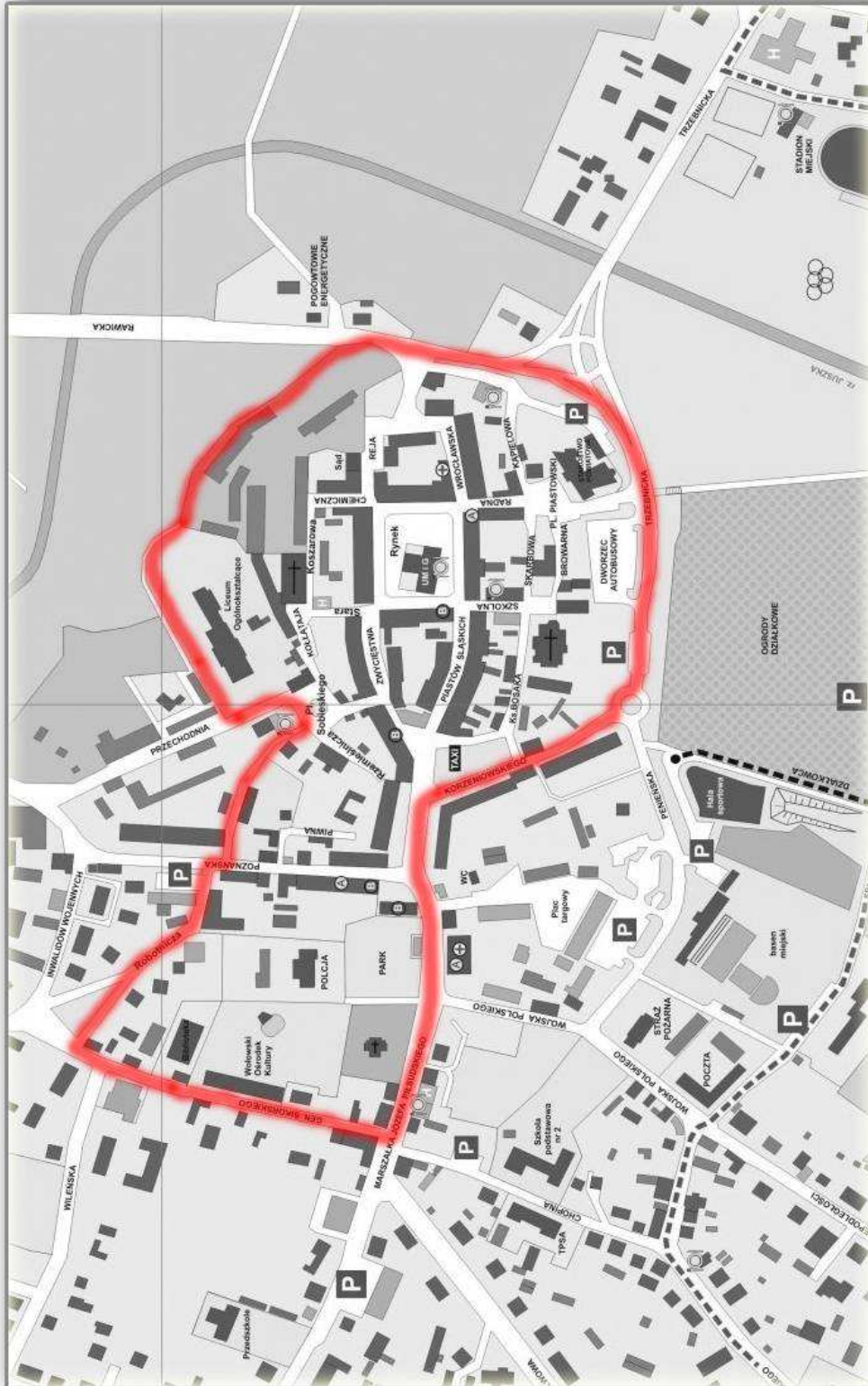
Okres oddania do użytku	Liczba budynków mieszkalnych	Procentowy udział w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych
Przed 1918	216	17%
1918 - 1944	365	28%
1945 - 1970	93	7%
1971 - 1978	141	11%
1979 - 1988	223	17%
1989 - 2002	216	17%
W budowie	32	2%
Nie ustalono	10	1%
Ogółem	1 296	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie NSP 2002.

3. Diagnoza obszaru wsparcia

Na podstawie przedstawionych w poprzednim rozdziale danych statystycznych zidentyfikowane zostały ulice, na których wszystkie 3 wskaźniki przykują wartości odbiegające na niekorzyść od wartości referencyjnej – średniej dla Województwa Dolnośląskiego. Obszar ten obejmuje powierzchnię 18,18 ha i zamieszkiwany jest przez 2 815 osób, objęty jest strefą ochrony zabytkowej A oraz część ochrony zabytkowej B. W jego skład wchodzi następujące ulice:

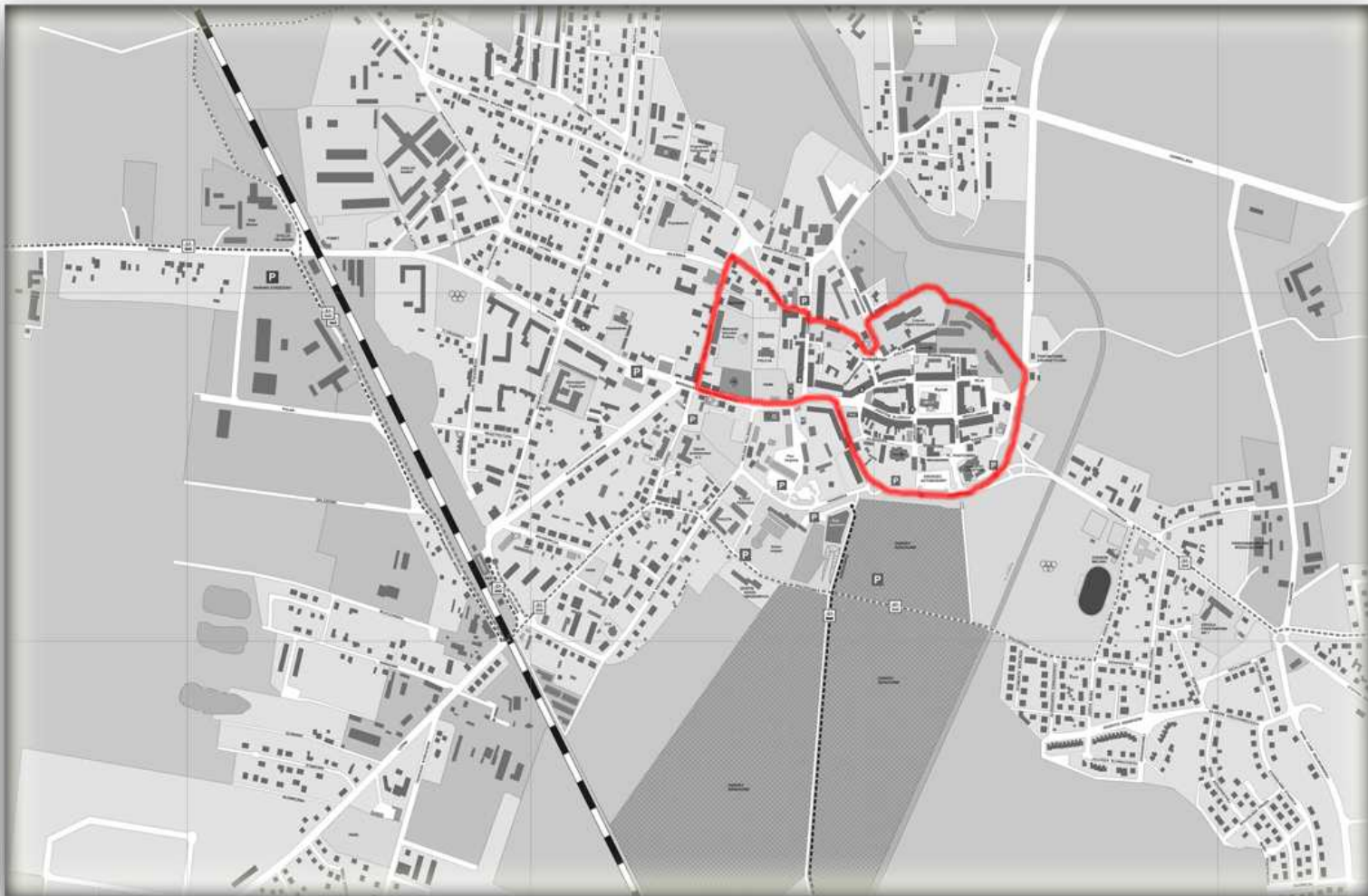
Rynek, Ks. Bosaka, Browarna, Chemiczna, Ciemna, Jana Pawła II, Kąpielowa, Kołłątaja, Korzeniowskiego, Koszarowa, Piastów Śląskich, Piłsudskiego, Plac Piastowski, Plac Jana III Sobieskiego, Plac Szkolny, Poznańska, Radna, Reja, Robotnicza, Rzemieślnicza, Sikorskiego, Skarbowa, Stara, Szkolna, Wrocławska, Zwycięstwa.

obszar rewitalizacji

Rysunek 1. Obszar wsparcia w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Rysunek 2. Obszar wsparcia na tle całego miasta.

3.1. Wartość wskaźników identyfikacji obszaru wsparcia na obszarze rewitalizowanym

Jak wynik z poniższych zestawień na wyznaczonym obszarze wsparcia zastosowane wskaźniki przyjmują wartości powyżej średniej dla Województwa Dolnośląskiego. Tym samym uzasadnione jest traktowanie tego obszaru jako przedmiotu działań rewitalizacyjnych.

Tabela 22. Wartość kryteriów na obszarze wsparcia w porównaniu ze średnią dla Województwa Dolnośląskiego.

	Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Wysoki poziom wykluczenia i ubóstwa	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego
Obszar wsparcia	6,20%	72,03%	96,34%
Wartość referencyjna	4,5%	65%	86,6%

Szczegółowe informacje odnośnie wartości kryteriów na poszczególnych ulicach obszaru wsparcia zawierają kolejne tabele.

Tabela 23. Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia na obszarze wsparcia.

Ulica	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba długotrwale bezrobotnych	Bezrobotni na 100 mieszkańców aktywnych zawodowo
Browarna	12	1	8,33
Chemiczna	19	0	0,00
Ciemna	0	0	-
Kąpielowa	17	0	0,00
Kołątaja	3	1	33,33
Korzeniowskiego	224	10	4,46
Koszarowa	8	1	12,50
Księdza Bosaka	8	1	12,50
Piastów Śląskich	93	4	4,30
Piłsudskiego	241	9	3,73
Plac Jana III Sobieskiego	22	0	0,00
Plac Piastowski	11	1	9,09
Plac Szkolny	24	1	4,17
Pomorska	0	0	-
Poznańska	348	26	7,47
Radna	44	1	2,27
Reja	65	4	6,15
Robotnicza	51	0	0,00
Rynek	191	16	8,38
Rzemieślnicza	19	1	5,26
Sikorskiego	19	4	21,05

Skarbowa	0	0	-
Stara	0	0	-
Szkolna	18	1	5,56
Wrocławska	114	10	8,77
Zwycięstwa	238	19	7,98
Obszar wsparcia	1 789	111	6,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Wołowie.

Tabela 24. Wysoki poziom wykluczenia i ubóstwa na obszarze wsparcia.

Ulica	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z zasiłków społecznych	Liczba osób korzystających z zasiłków na 1000 mieszkańców
Browarna	17	8	470,59
Chemiczna	36	4	111,11
Ciemna	0	0	-
Kąpielowa	24	0	0,00
Kołątaja	8	1	125,00
Korzeniowskiego	369	12	32,52
Koszarowa	11	0	0,00
Księdza Bosaka	13	1	76,92
Piastów Śląskich	154	8	51,95
Piłsudskiego	399	12	30,08
Plac Jana III Sobieskiego	36	1	27,78
Plac Piastowski	13	0	0,00
Plac Szkolny	35	1	28,57
Pomorska	0	0	-
Poznańska	579	68	117,44
Radna	71	9	126,76
Reja	108	10	92,59
Robotnicza	82	0	0,00
Rynek	296	29	97,97
Rzemieślnicza	30	6	200,00
Sikorskiego	47	1	21,28
Skarbowa	0	0	-
Stara	0	0	-
Szkolna	40	0	0,00
Wrocławska	186	16	86,02
Zwycięstwa	389	25	64,27
Obszar wsparcia	2 943	212	72,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Wołowie.

Ulice wchodzące w skład obszaru wsparcia znajdują się w obwodach spisowych 8149-8158, 8164, 8166 oraz 8169-8171. W obwodach tych znajduje się łącznie 159 budynków mieszkalnych z czego 150 tj. 96,34% to budynki oddane do użytku przed 1989 rokiem. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje kolejna tabela.

Tabela 25. Budynki mieszkalne na obszarze wsparcia według okresu oddania do użytku w rozbiu na obwody spisowe.

Numer obwodu	Liczba budynków mieszkalnych			
	Ogółem	Wybudowanych przed rokiem 1989	Wybudowanych po roku 1989	Udział budynków wybudowanych przed rokiem 1989 w ogólnej liczbie budynków
8149	19	17	2	89,47%
8150	11	8	3	72,73%
8151	1	1	0	100,00%
8152	4	4	0	100,00%
8153	10	10	0	100,00%
8154	13	13	0	100,00%
8155	14	13	1	92,86%
8156	7	7	0	100,00%
8157	19	19	0	100,00%
8158	21	21	0	100,00%
8164	1	1	0	100,00%
8166	30	27	3	90,00%
8169	6	6	0	100,00%
8170	2	2	0	100,00%
8171	1	1	0	100,00%
Obszar wsparcia	159	150	9	96,34%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z NSP 2002 dostarczonych przez GUS.

Fot. 10. Budynek przy ulicy Bosaka 11. Widoczna zniszczona elewacja budynku negatywnie wpływa na estetykę otoczenia.

Fot. 11. Budynek przy ulicy Korzeniowskiego 5.

Fot. 12. Budynek przy Placu Piastowskim 1.

Fot. 13. Budynki przy ul. Rynek 5-6.

Fot. 14. Budynek przy ul. Piastów Śląskich 26.

Fot. 15. Budynek przy ul. Piastów Śląskich 4.

Fot. 16. Budynek przy ul. Piastów Śląskich 8.

Fot. 17. Budynek Komendy Powiatowej Policji w Wołowie, przy ul. Piłsudskiego.

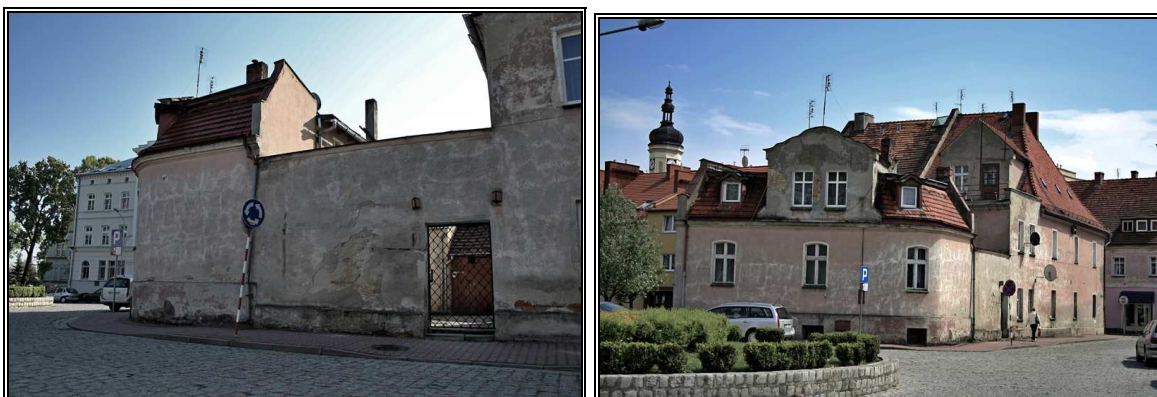
Fot. 18. Budynek mieszkalny przy ul. Wrocławskiej 20.

Fot. 19. Budynek przy ul. Wrocławskiej 8.

Fot. 20 i 21 Budynek przy Placu Sobieskiego 9.

Fotografie obszaru rewitalizowanego wykonał Paweł Jastrzębski©

Do głównych problemów obszaru wsparcia zaliczyć należy występowanie niepożądanych zjawisk społecznych (wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia oraz długotrwałego bezrobocia). Ponadto istotnym problemem jest brak funkcjonalności i zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych. W obszarze wsparcia są to w większości stare, często przedwojenne budynki, o niskiej wydajności energetycznej, wymagające pilnych remontów dachów, elewacji, instalacji technicznych i przebudowy pod względem funkcjonalności skierowanej przede wszystkim do osób odwiedzających te budynki. Innym problemem związanym ze stanem tkanki urbanistyczno-architektonicznej jest brak funkcjonalnie zorganizowanych i estetycznych przestrzeni publicznych w obszarze wsparcia.

3.2. Cele Rewitalizacji

3.2.1. Uspołecznienie procesu definiowania celów rewitalizacji

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę oraz dyskusję z przedstawicielami społeczności lokalnej zostały wyznaczone cele rewitalizacji. Zastosowane techniki pracy warsztatowej umożliwiły uczestnikom spotkania, poświęconego zagadnieniom związanym z opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji na wskazanie problemów i trudności obecnych na obszarze wsparcia. Uczestnicy spotkań wskazywali postulowane kierunki i potrzeby inwestycyjne poprzez wypełnianie kart zadań. Formularz karty był również dostępny dla wszystkich mieszkańców na stronie internetowej miasta i w siedzibie Urzędu Miasta i Gminy w wydziale merytorycznym.

Na tej podstawie zdiagnozowano priorytetowe kierunki rozwoju na obszarze rewitalizowanym, które następnie zostały zagregowane do dwóch celów strategicznych Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Wołów.

3.2.2. Zidentyfikowane cele rewitalizacji

CEL 1. Podniesienie jakości życia mieszkańców i atrakcyjności obszaru rewitalizowanego poprzez interwencję w tkankę urbanistyczno-architektoniczną miasta.

Realizacji powyższego celu służyć będą przede wszystkim inwestycje polegające na modernizacji i remoncie budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych. Radykalne polepszenie jakości życia mieszkańców dotyczy w pierwszej kolejności standardu zamieszkania, przywrócenia wartości użytkowej komunalnych i spółdzielczych zasobów mieszkaniowych. Odbudowa pozytywnego wizerunku Wołowa polegać będzie w dużej mierze na przywróceniu miastu piękna tkwiącego w układach urbanistyczno – architektonicznych. Dotyczyć to będzie estetyki i wyglądu całych kwartałów budynków. Prace termomodernizacyjne oraz remonty dachów zwiększą wartość zasobów mieszkaniowych, a tym samym przyczynią się do podniesienia jakości życia mieszkańców. Ponadto realizację celu wzmocni zadanie dotyczące rewitalizacji i przywrócenia funkcjonalności przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizowanym Etap I i Etap II, które polegać będą m. in. na polepszeniu dostępności komunikacyjnej i uporządkowaniu wewnętrznego układu komunikacyjnego.

CEL 2. Zapobieganie i redukcja negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizowanym.

W części diagnostycznej stwierdzono na obszarze rewitalizowanym, większe niż na pozostałym obszarze miasta, natężenie niepożądanych zjawisk społecznych, takie jak: wysoki poziom długotrwałego bezrobocia oraz wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia. Do redukcji tych zjawisk przyczynią się projekty z listy zadań społecznych, których celem jest podniesienie kompetencji oraz zaradności życiowej osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Do realizacji tego celu przyczyni się także projekt „Odnowa zdegradowanego budynku Komendy Powiatowej Policji w Wołowie oraz dostosowanie instytucji do potrzeb lokalnej społeczności”, który zakłada, że obiekt komendy będzie przyjazny dla obywatela, tym samym poprawie ulegnie profesjonalizm współpracy policjantów ze społeczeństwem, tak istotny na rewitalizowanych obszarach. Zasadnicza część projektu związana z budynkiem komendy dotyczy wprawdzie aspektu infrastrukturalnego, ale pośrednio przyczyni się również do poprawy sytuacji społecznej w obszarze rewitalizowanym. Dzięki zrewitalizowanej jednostce możliwe będzie efektywne prowadzenie pracy prewencyjnej i wdrażanie projektów komplementarnych w ramach szkoleń i akcji skierowanych do mieszkańców pomagając tym samym w rozwiązywaniu lokalnych problemów. W ramach planowanych działań przewiduje się m. in. szkolenia z dziećmi oraz młodzieżą, a także z osobami dorosłymi ze środowisk zagrożonych patologiami społecznymi, w

tym alkoholizmem, narkomanią, a także narażonych na przemoc domową. Do realizacji powyższego celu przyczyni się także projekt dotyczący „Rewitalizacji Wołowskiego Ośrodka Kultury”, mając na uwadze ogromny wpływ kultury, sztuki i rozrywki na rozwój współczesnego społeczeństwa. W odnowionym budynku o podniesionej funkcjonalności, możliwe będzie zwiększenie liczby nowych ofert programowych dla dzieci i młodzieży. Oczekiwania w tym zakresie w stosunku do Wołowskiego Ośrodka Kultury są bardzo duże, ponieważ stara się wychodzić naprzeciw potrzebom naszej społeczności, a także organizować życie kulturalne miasta, poprzez ofertę, w której każdy znajdzie coś dla siebie. WOK nie zapomina także o lokalnych artystach, których prace prezentuje na wystawach plastyków, czy choćby udostępnia miejsce do prób młodzieżowym zespołom. A raz w roku organizuje prezentację artystów działających w ramach Wołowskiej Ary, czyli Amatorskiego Ruchu Artystycznego. WOK to nie tylko koncerty, festyny i wystawy, ale także codzienne działania związane z kulturą, które nie są tak widoczne, ale odgrywają ważną rolę w życiu miasta. Przy ośrodku działają sekcje muzyczne i plastyczna, młodzieżowy teatr amatorski, czy chóry wokalne, dziecięcy zespół wokalny, zespół taneczny. WOK współpracuje także ze szkołami, Związkami Sybiraków i Niewidomych, Ośrodkiem Sportu i Rekreacji w Wołowie, czy Komendą Powiatową Policji. Możemy mieć pewność, że w związku z szeroką ofertą WOK skierowaną do wszystkich: dzieci, młodzieży i dorosłych, realizacja projektu związanego z modernizacją budynku i zagospodarowaniem terenu wokół, w znacznym stopniu zwiększy atrakcyjność tej placówki oraz pozytywnie wpłynie na rozwój lokalnej społeczności.

3.2.3. Wartość wskaźników rewitalizacji

CEL 1

Rezultaty:

Liczba osób zamieszkująca budynek mieszkalny wielorodzinny poddany renowacji – 60 osób – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2015

Przestrzeń publiczna o podniesionej funkcjonalności sztuk 8 – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2011

Powierzchnia odnowionej elewacji budynku – 720 m² – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2013

Zmniejszenie liczby przestępstw na obszarze objętym rewitalizacją – o 50 % – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika ~~2014~~ 2015

Produkty:

Liczba budynków mieszkalnych poddanych renowacji – sztuk 6 – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2015

Powierzchnia odnowiona z zakresu drobnej infrastruktury przestrzeni publicznej – powierzchnia 14 600 m² – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2011

Liczba budynków zabytkowych poddanych renowacji – sztuk 2 – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika ~~2013~~ 2014

Liczba zamontowanych kamer monitoringu miejskiego – sztuk 20 – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika ~~2013~~ 2014

CEL 2

Rezultaty:

Zmniejszenie liczby negatywnych ocen z obsługi klienta – do 5% – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika ~~2013~~ 2015

Liczba nowych ofert programowych dla dzieci i młodzieży – 10 sztuk – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2014

Produkty:

Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych – sztuk 1 – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika ~~2013~~ 2014

Liczba nowych ofert programowych dla dzieci i młodzieży – 10 sztuk – rok osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika 2014.